

T.C
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI

İNCELEME VE ÇALIŞMA GEZİLERİNİN İLKÖĞRETİM
DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİNİN AMAÇLARINI
GERÇEKLEŞTİRMESİNE KATKISI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
GÜLFER TEMÜR

TEZ DANIŞMANI
PROF.DR. RECAİ DOĞAN

ANKARA-2007

ÖNSÖZ

Öğretim metotları her dersin vazgeçilmez unsurlarındandır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde de değişik yöntemler kullanılmaktadır. Gezi-gözlem yöntemi de en eski metotlardandır. Öğrencinin yaparak yaşayarak öğrenmesini sağlayan, kalıcı öğrenmeleri destekleyen bir yöntem olmasıyla da öğretim sürecinde önemi yadsınamayacak kadar çoktur.

Eğitime yapılan eleştirilerden biri de kapalı kapılar arkasında olması ve gerçek öğrenmeye yer vermemesidir. Gezi-gözlem yöntemi bu eleştirileri bir ölçüde karşılamaktadır. Bu yöntemle öğrencinin çevresiyle etkileşim kurması, görerek öğrenmesi sağlanmaktadır. Araştırmamız DKAB dersi açısından inceleme ve çalışma gezilerinin programın amaçlarını gerçekleştirmeye katkısını değerlendirmektedir.

Araştırmamız iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, araştırma konusu genel hatlarıyla ortaya konulmuştur. Birinci bölümde, gezi-gözlem yöntemi anlatılmış, konumuzla ilgili kriterler ortaya konulmuştur. İkinci bölümde gezi-gözlem yönteminin DKAB derslerinde kullanım durumu ve diğer yöntemler içindeki yeri değerlendirilmiştir. Hangi konularda bu yönteme başvurulduğu ve kullanılmama sebepleri, öğretmenlerin düşünceleri ışığında açıklanmıştır.

Tezimiz, belirli kapsam ve sınırlılıklar içerisinde alana katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Araştırma sırasında bilgi ve desteğini esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Recai Doğan'a teşekkürü bir borç bilirim. Aynı zamanda yine yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Cemal Tosun'a, Doç. Dr. Nurullah Altaş'a ve bu çalışmanın tamamlanmasında emeği geçen herkese teşekkürlerimi sunarım.

Gülfer TEMÜR

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

A.PROBLEM	1
B.ARAŞTIRMANIN KONUSU.....	2
C. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	3
D.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	3
E.YÖNTEM VE TEKNİKLER.....	4

I.BÖLÜM

METOT KAVRAMI

1.Metot nedir.....	6
2.İlgi Alanları Bakımından Metotlar.....	7
a)Genel Öğretim Metotları.....	7
b)Özel Öğretim Metotları.....	7
3.Öğretme Yöntemini Kılavuzlayan İlkeler.....	8
4.Öğretim Yönteminin Önemi.....	9
5.Aktif Öğrenme.....	12

GEZİ-GÖZLEM METODU

1.Gözlem nedir.....	15
2.Gözlem Çeşitleri.....	16
2.1.Yapıldığı Yere Göre.....	16
2.2. Zamana Göre.....	16

2.3.Birey Sayısına Göre.....	17
2.4.Araçlı Olup Olmamasına Göre.....	17
2.5.Sürelerine Göre.....	17
3.İç Gözlem.....	17
4.Dış Gözlem.....	17
5.Gözlem Gezisi.....	18
6.Gezi-Gözlem Yönteminin Kapsamı.....	20
7.Faydaları.....	21
8.Sınırlılıkları.....	22
9.En İyi Kullanım İçin Rehber İlkeler.....	22
9.1.Öğretmen Hazırlığı.....	24
9.2.Öğrencilerin Hazırlanması.....	24
10.Din Öğretiminde Gezi-Gözlem.....	24

II.BÖLÜM

1.ANKETE KATILAN ÖĞRETMENLER HAKKINDA BİLGİ

a)Cinsiyet Durumu.....	41
b)Yaş Durumu.....	42
c)Doğum Yeri ve Hayatın Büyük Çoğunluğunu Geçirdiği Yer.....	43
d)Eğitim Durumu.....	43
e)Medeni Durumu.....	44
f)Fakülte Durumu.....	44
g)Aylık Kazanç.....	45

2. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİNDE KULLANILAN YÖNTEMLER

2.1.Tartışma Yöntemi.....	46
2.2.Problem Çözme Yöntemi.....	47
2.3.Örnek Olay İncelemesi Yöntemi.....	48
2.4.Gezi-Gözlem Yöntemi.....	49
2.5.Gösterip Yaptırma Yöntemi.....	50
2.6.Analiz Metodu.....	50
2.7.Sentez Metodu.....	51
2.8.Tümevarım.....	51
2.9.Tümdengelim.....	52
2.10.Küme Çalışması.....	52
2.11.Beyin Fırtınası Tekniği.....	53
2.12.Drama Tekniği.....	53

3.DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİNDE EN SIK KULLANILAN YÖNTEMLER

3.1.Anlatım.....	55
3.2.Soru-Cevap Yöntemi.....	57

4. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİNDE GEZİ –GÖZLEM YÖNTEMİNİ KULLANMA DURUMU.....

58

5.GEZİ-GÖZLEM METODUNUN KULLANILABİLECEĞİ ÜNİTELER

5.1.Sevinç ve Üzüntüleri Paylaşalım.....	59
5.2.İbadet Konusunda Bilgilenelim.....	60
III	
5.3.Allah’a İnanıyorum.....	61
5.4.Paylaşalım ve Yardımlaşalım.....	62

5.5.Namaz Bir İbadettir.....	62
5.6.Vatanımızı ve Milletimizi Seviyoruz.....	63
5.7.Dinleri Tanıyalım.....	64
5.8.Kültürümüz ve Din.....	64
6. GEZİ-GÖZLEM METODUNUN KULLANILMAMA SEBEBLERİ	
6.1.Maddi Durum.....	65
6.2.Sorumluluk Almanın ve Organize Etmenin Zor Olması.....	67
6.3.Öğrencileri İdare Etme Zorluğu(Güvenlik).....	67
6.4.Zaman Zaman Yanlış Mecralara Çekilme Endişesi.....	68
6.5.Vakit Problemi.....	68
6.6.İdari Zorluklar(İzin Almanın Zor Olması).....	69
6.7.Okul İmkanları.....	70
7. GEZİ-GÖZLEM METODUNU DİĞER METODLARLA KARŞILAŞTIRDIĞIMIZDA ÖĞRENME ÜZERİNE KATKISI.....	71
8.GEZİ-GÖZLEM YÖNTEMİ UYGULAMASINDA YAPILMASI GEREKEN İŞLEMLER	
9.GEZİ- GÖZLEM YÖNTEMİN ÖĞRENCİ BAŞARISINA ETKİSİ.....	74
10.GEZİ-GÖZLEMİN UYGULANMASININ SINIFLARA GÖRE DAĞILIMI.....	74
SONUÇ.....	76
KAYNAKLAR.....	80
ÖZET.....	84

GİRİŞ

YÖNTEM

A.PROBLEM

Eğitim-öğretim çalışmaları içerisinde en önemli olanlardan birisi de inceleme ve çalışma gezileridir. İnceleme ve çalışma gezilerinin birçok çeşidi olmakla beraber ilk akla geleni gezi- gözlem yöntemidir. Gezi gözlem yöntemi, sınıf içi çalışmaları tamamlamak ve daha anlamlı kılmak amacıyla, bir olayı veya varlığı bulunduğu yerde ve doğal şartları içinde planlı bir şekilde inceleme yaparak öğretme yoludur.

Gezi gözlem, kaynaklarda gözlem tekniği ve gezi tekniği olmak üzere iki ayrı teknik olarak da açıklanmaktadır. Her iki teknik ders dışı öğretme çalışmaları olarak ele alınmaktadır.

Eğitsel amaçları gerçekleştirmek için okul tarafından organize edilen geziye ilişkin faaliyetlerin tümü bu yöntemin kapsamına girmektedir. Burada söz konusu olan gezip görmek, eğlenmek değildir. Amacı öğrenme ve öğretme olan planlı yapılan bir gezi sözkonusudur. Planlama, ön hazırlık, güdüleme, rehberlik edilmesi gibi öğelerin önemli katkısı vardır.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde kullanıldığı gibi diğer derslerde de önemli bir yer tutan inceleme ve çalışma gezileri bir bütünlük arz eder. Örneğin turistik bir yere düzenlenen bir gezi din öğretimi açısından değerlendirilebilir.

Din öğretimi açısından bir gözlem gezisinin, gezilen yerlerin özelliğine göre, öğrenmede beş duyuya hitap etmesinden dolayı bilişsel öğrenmeye getirdiği katkıların yanında duyuşsal öğrenmelere de katkısı büyüktür.

Gezi-gözlem yönteminin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenlerince yıllık planlarda çok sık şekilde kullanıldığını görmekteyiz.

Ancak, bu yöntemin öğrenme-öğretme etkinliklerinde gerçekten dersin amaçlarına ulaşılmasında kullanılıp kullanılmadığı, kullanılıyorsa ne oranda ve verimlilikte kullanıldığı tartışma konusudur.

Gezi gözlem yönteminin uygulanması yönünde tavsiyeler Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programında belirtilmektedir. Fakat belirtildiği üzere önemli olan, yöntemin süreçte ne kadar ve etkin kullanıldığıdır. Bu çerçevede araştırmamızın problemini; “İlköğretim kademesinde inceleme ve çalışma gezilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin amaçlarının gerçekleşmesine katkısı nedir?” sorusu oluşturmaktadır. Bu genel problem etrafında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeni, gezi gözlem yöntemine çalışmalarında ne kadar yer vermektedir? Yöntemi hangi sıklıkla kullanmaktadır? Yöntemi hangi hedeflere ulaşmakta kullanmaktadır? gibi alt sorular da araştırmanın alt problemlerini oluşturmaktadır.

B.ARAŞTIRMANIN KONUSU

Araştırmamızda, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde inceleme ve çalışma gezilerinin dersin amaçlarının gerçekleşmesine katkısı ele alınacaktır.

Bu çerçevede öncelikle, araştırma ve inceleme çalışmaları ve bunların din öğretiminde kullanımı ile ilgili teorik bilgilere yer verilecektir. Ayrıca inceleme ve çalışma gezilerinin, dersin amaçlarını gerçekleştirme düzeyi, öğretmenlerin bu yöntemden nasıl ve ne kadar yararlandığı, hangi konularda bu çalışmaya başvurduğu değerlendirilecektir. Yine İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programının hangi ünitesinde daha çok uygulandığı, kullanılmayan yerlerde neden kullanılmamış olduğunun sebepleri ele alınıp incelenecektir. Dersin amaçlarının gerçekleşmesi ve daha etkili kullanım için öğretmenler neler öneriyor vb. hususlar araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

C. ARAŞTIRMANIN AMACI

Zengin ve anlamlı yaşantılar dolayısıyla kalıcı öğrenme sağladığı için inceleme ve çalışma gezilerinin önemidir. Diğer derslerde olduğu gibi Din Kültürü ve Ahlak bilgisi dersinin amaçlarının gerçekleşmesinde, çevreyi tanıma ve çevreyle ilişkiler kurma imkanı sağlayan gezilerin tekniğinin incelenmesi gerekmektedir.

Araştırmanın amacı, ilköğretim düzeyinde inceleme ve çalışma gezilerinin yıllık planlarda yansıma düzeyini ortaya koymak ve öğretmenlerin bu yöntemi kullanmadaki yoğunluğunu araştırmaktır. Bunun yanı sıra öncelikle eğitimdeki yeni gelişmeler çerçevesinde inceleme ve çalışma gezilerinin daha etkin ve verimli bir şekilde nasıl kullanılması gerektiği incelenecektir.

Din eğitimde gözlemin önemi ve Din kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin işlenişinde öğretmenlerin gezi-gözlem metodunu kullanma durumu, hangi konularda kullanılabileceği, öğretmenlerin gezi-gözlem metoduna çok sık başvurmama nedenleri , gezi – gözlem metodunun diğer metodlarla karşılaştırılması ve kalıcı öğrenmelerin gerçekleşmesinde aktif öğrenmenin önemi üzerinde durulmuştur.

D.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Eğitime yapılan eleştirilerden birisi, kapalı kapılar arkasında ve gerçek öğrenmeye yer vermeden yapılmasıdır. Gezi gözlem yöntemi bu eleştirileri bir ölçüde karşılamaktadır. Bu yöntemde öğrencilere gerçek dünyayı görme imkanı sağlanmaktadır.

Bu yöntem yine öğrencilere, olayları, kişileri, doğal şartları içinde tanıma, kişilerin sorunlarını kavrama, eleştirci düşünme yeteneğini geliştirme, insanlara ilişkin görüş açısını genişletme, kişilere ve olaylara nesnel ölçülerle yaklaşma, sorumluluk duygusu, işbirliği, bağlılık vs. gibi önemli davranışlar kazandırmaktadır.

Din Kùltürü ve Ahlak Bilgisi dersinin amaçlarının gerçekleşmesi açısından da önemli olan bu yöntemin araştırılması gerekmektedir.Bu da konumuzun önemini ortaya koymaktadır.

Din öğretiminde Gezi-Gözlem yönteminin kullanımı ile ilgili çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Ancak bu araştırmalar ya gezi gözlem yönteminin kullanımı veya yöntemi tanıtmaya yönelik çalışmalardır.İlköğretim II kademe DKAB derslerinde gezi gözlem ve inceleme yönteminin uygulanma durumu hakkında hazırlanmış tez ve Din öğretiminde gezi gözlem yönteminin incelenmesi ile ilgili tez konumuzla alakalı yapılmış çalışmalardır.

Gezi – gözlem metodunun diğer derslerde kullanımı ile ilgili yapılmış çalışmalar bulunmaktadır. Hazırlanan bu tezde bu metodun Coğrafya derslerinde kullanımı ve diğer metodlarla karşılaştırılması üzerinde durulmuştur.Öğretmenlere ve idarecilere uygulanan anketlerle; öğretmenlerin ders işlenişinde bu yönteme ne kadar başvurduğu ve idarecilerin izin konusundaki görüşleri incelenmiştir.

Halbuki İnceleme ve Çalışma gezilerinin ilköğretim Din Kùltürü ve Ahlak Bilgisi dersinin amaçlarının gerçekleşmesine katkısı ile ilgili yapılmış tespit edebildiğimiz kadarıyla müstakil bir çalışma yoktur. Bu durum da yaptığımız çalışmanın önemini göstermektedir.

Diğer taraftan, eğitimdeki yeni yaklaşımlar artık sınıf içi etkinlikler kadar sınıfın dışındaki etkinliklerin de önemini vurgulamaktadır. Bu durum, inceleme ve araştırma gezilerinin artan önemini ortaya koymaktadır.

Bu çalışma, inceleme ve çalışma gezilerinin yeni öğretim programı anlayışı çerçevesinde din dersi öğretmenlerine nasıl etkili bir şekilde kullanabilecekleri ile ilgili bilgiler içerecek olmasından dolayı da pratik bir öneme sahiptir.

E. YÖNTEM VE TEKNİKLER

İnceleme ve çalışma gezilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin amaçlarının gerçekleşmesine katkısı adlı araştırmamızda kuramsal çerçevenin tasarımında literatür taraması, alandan elde edilen bilgilerin değerlendirilmesinde ise, istatistik teknikler kullanılacaktır.

Tezimizde gezi-gözlem yöntemi ile ilgili bilgi toplanacak, bu metodun ne kadar kullanıldığı araştırılacaktır. Öğretmenlerle mülakat yapılarak, öğretmenlerin bu yöntemi kullanma durumu ve hangi konularda daha çok kullanıldığı araştırılmaya çalışılacaktır.

Araştırmamız, bu yöntemle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin amaçlarının gerçekleşme düzeyini araştırmak ve 30 öğretmen ile mülakat yapmakla sınırlıdır.

Araştırmamızda, gezi gözlem yöntemi ile ilgili bilgi toplanacaktır. Yıllık planlar incelenerek dersin amaçlarının gerçekleşme düzeyi incelenecektir. Yarı yapılandırılmış bir mülakat formu hazırlanacaktır. Mülakat yoluyla ayrıca araştırma konumuzun problemi ile ilgili niteliksel ve niceliksel yorumlarda bulunma imkanı da ortaya çıkacaktır.

METOT KAVRAMI

1.METOT NEDİR?

Metot; bilim,sanat ve teknik alanlarda herhangi bir amaca ulaşmak için izlenmesi gerekli yol demektir.¹Dilimize Fransızca'dan geçen bir kelimedir. Türkçe'de; usul, yol, yöntem, tarz gibi anlamlara gelmektedir.

Bir eğitim kavramı olarak ise metot; belli bir sonuca ulaşmak, bir problemi çözmek, herhangi bir işi görmek, bir teşebbüsü sonuçlandırmak için bilinçli bir şekilde seçilen ve izlenen yol ve başvuru teknik , usul, yöntem demektir.²

Kelimenin anlamlarından hareketle metodu; ulaşılmak istenen hedefe en emin ve kestirme yollardan varmak için önceden bilerek ve şuurlu bir şekilde planlanmış ve programlanmış yoldur, şeklinde tarif edebiliriz.

İnsanoğlu yaptığı her işte, geliştirdiği her bilim dalında metot takip etmiştir. Çünkü metot, ilmin temelidir. Metotsuz ilim, faydasız bir sermaye gibidir.³

“Herhangi bir gayeye ulaşmak için önceden çizilmiş yoldur.” şeklinde metodu tarif edebiliriz.Başka bir tarifi “Herhangi bir iş görmek, bir teşebbüsü neticelendirmek için şuurlu bir surette seçilmiş olan yolların , vasıtaların heyet –i mecmuasıdır.”⁴

“Bilinmeyen hakikatları keşfetmek, yahut bilinen bir şeyi başkasına ispatlamak, tebliğ etmek ve öğretmek için riayet edilecek kuralların, kullanılacak vasıtaların tümüdür.”⁵

Yöntem kavramı bugüne kadar farklı şekillerde tanımlanmıştır. Yöntem hedefe ulaşmak için önceden belirlenmiş ya da izlenecek en kısa yoldur.

¹ İzzettin Alıcıgüzel ,*İlk ve Orta Dereceli Okullarda Öğretim*, İnkılap ve Aka Kitapevleri,İst., 1978,s.28

² Ruşen-Oğuzkan Alaylıoğlu, A.Ferhan, *Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü*,İnkılap Yay., İst, 1968

³ Osman Pazarlı ,*Din Eğitimi ve Öğretiminde Genel Metotlar*, İst.,1967,s.228

⁴ Ahmet Önkol , *Rasulullah 'ın İslam 'a Davet Metodu*,İst.,1999,s.69

⁵ Orhan Hançerlioğlu, *FelsefeSözlüğü*,1.bsm.,Remzi Kitapevi,İstanbul ,1980

Diğer tanımda,yöntem, bir sorunu çözmek bir deneyi sonuçlandırmak, bir konuyu öğrenmek ya da öğretmek gibi amaçlara ulaşmak için bilinçli seçilen ve izlenen düzenli yoldur.⁶

Öğrenen açısından yöntem ve teknikler, nasıl ders çalışılır, kitap okunurken veya bir şey incelenirken nelere dikkat edilir, öğretmenin anlattığı dersler nasıl takip edilebilir gibi bilgilerin öğrenilmesinin yollarını öğreten yolardır.

Öğreten açısından yöntem ve teknikler ise, bilgi, beceri ve davranışların öğrencilere kazandırılması için kullanılan yollardır.⁷ Burada asıl görev öğreticiye düşmektedir.Ancak, sağlıklı ve başarılı bir öğretim yaptırabilmek için, öğrencinin daha önceden öğrenme yollarını ve usullerini öğrenmiş olması gerekir. Çünkü, eğitim –öğretimde alıcı ve verici durumunda olan iki tarafında, öğrenmeye ve öğretmeye hazır olmaları esastır.⁸

2.İLGİ ALANLARI BAKIMINDAN METOTLAR

a)Genel Öğretim Metotları:

Genel öğretim metotları, daha çok bütün derslerde uygulanabilecek genel nitelikli gayeleri,metotları, kuralları, ders araçlarını ve tekniklerini, değerlendirme usullerini açıklar.Adından da anlaşılacağı gibi genel niteliklidir ve herhangi bir alana veya derse bağımlı kalmaz.

b)Özel Öğretim Metotları

Herhangi bir dersin ayrı ayrı konularını, amaçlarını, ilkelerini, araç ve gereçlerini, ders anlatım ve tekniklerini açıklar.⁹ Her dersin kendine has bir özel öğretimi olduğu gibi din derslerinin de öğretiminde farklı öğretim yöntem ve teknikleri vardır.

⁶ Özcan Demirel, *Plandan Uygulamaya Öğretme Sanatı*, 2.Bsk.Pegema yayıncılık,Ank.2000,s.81

⁷ Recai Doğan- Cemal Tosun,*İlköğretim 4.ve5. sınıflar için Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*,PegemA Yayıncılık, 2002,Ank., s.191

⁸ Mustafa Öcal ,*Din Eğitimi ve Öğretiminde Metotlar* ,T.D.V. Yay.,Ankara,1990,s.229

⁹ Öcal,a.g.e,s.229

Günümüz Türkiye’ sinde ve dünyada artık her ders farklı bir boyut kazanmış ve her ders kendi alanını oluşturmuş ve içerikler farklılaşmıştır.

3.ÖĞRETME YÖNTEMİNİ KILAVUZLAYAN İLKELER

Herhangi bir öğretim yöntemi değerlendirirken aşağıdaki ilkelere sahip olup olmadığına dikkat edilmelidir. Bir yöntem şu ilkeleri içinde topladığı oranda iyidir.

- Eğitimin amaçlarına uygun olmalıdır.
- Yöntem, öğrenci etkinliğini esas almalıdır
- Yöntem, verimli olmalıdır.
- İmkanlara ve şartlara uygun olmalıdır.
- Öğrenci ile muhteva arasında etkileşimi sağlayabilmelidir.
- Çok amaçlı kullanım özelliğine sahip olmalıdır.
- Bireysel ayrılıkları dikkate almalıdır.
- Yöntem, açıkça tanımlanabilmelidir.
- Öğrenci kişiliğini geliştirici olmalıdır.
- Öğrencinin niteliklerine uygun olmalıdır.
- Öğrenciler arasında ortak çalışmayı teşvik ederek sosyelleşmeyi

sağlayabilmelidir.¹⁰

¹⁰ Mürüvvet Bilen ,*Plandan Uygulamaya Öğretim*,Ankara ,1990,s.6-8

4.ÖĞRETİM YÖNTEMİNİN ÖNEMİ

Eğitimciler ve akademisyenler uzun süreden beri öğretimde yöntem konusunun rolünü tartışmışlardır. Bu tartışmalarda eğitimciler, yöntemin önemini vurgularken; akademisyenler, öğreteceği konuyu iyi bilen bir öğretmenin yöntemle ilgili fazla bilgi ve beceriye ihtiyacı olmadığını söylemektedirler.¹¹

Halbuki gerek bilimsel araştırmalarda, gerekse öğretimde yöntemin büyük önemi vardır.¹²Öğretim rasgele yapılamaz.Nitekim sınıfta uğraşıp didinen ,büyük çaba harcayıp yorulan öğretmenler vardır. Elbette bu taktire şayan bir durumdur.Ancak, bu çaba ürüne dönüşmüyorsa ,öğretmen öğrencilere yararlı olamıyorsa bu çabanın bir önemi yoktur.¹³

Az zamanda başarılı bir öğretim için yöntem bilgisine ihtiyaç vardır. Öğretim ancak belirli yöntemlerle yapıldığı zaman istenilen davranışlar daha kolay kazanılır.Yöntemsiz bir öğretimde etkinlikler rastlantıya bırakılmış demektir.Yöntemli çalışmaya önem verildiği taktirde,iyi niyetli çabalar düzene girmiş,denetim altına alınmış olur.¹⁴

Öğretmenler, yöntem sayesinde tam verimli bir öğretim yapmışlar, öğrencilerin düzeylerine inerek onlarla sevgi ve saygı ortamı kurmuşlardır.Böylece öğrencilerle bilgi arasında bir köprü kurulmuştur.¹⁵

Nitekim, bilgi yönünden öğretmen, doğal olarak öğrenciden daha üstündür.O halde sorun, bilineni öğrenciye aktarmaktır. Bunun içinde öğretim yöntem ve tekniklerini bilmeye ihtiyacımız vardır.¹⁶

¹¹ Bilen,a.g.e. ,s.6

¹² A.Ferhan Oğuzkan , *Orta Öğretim Kurumlarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi ve Sorunları* ,Türk Eğitim Derneği Yayınları,Ank.,1991,s.68

¹³ Suat Günden,*Genel Öğretim Bilgisi*,Ank.,1978 s.204

¹⁴ Oğuzkan,a.g.e.,s.69

¹⁵ Ahmet Çelebi, *İslam ' da Eğitim Öğretim Tarihi*, çev.Ali Yardım,İstanbul, 1982,s.208.

¹⁶ Hüseyin Peker,*Eğitim ve öğretimde Metodun Önemi ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminde Metotlar*,MEB Din Öğretimi Dergisi, Ankara ,1988,sayı:17, s.86-97

Sınıf ortamında derslerin işlenmesinde konunun hedeflerine ulaşmak amacıyla öğretmenler değişik öğretim stratejileri ve öğretim yöntemleri kullanırlar.

Öğretim stratejileri genel olarak sunuş yoluyla öğretim ve buluş yoluyla öğretim olarak gruplandırılır.

Sunuş yoluyla öğretim yaklaşımında, öğretmen aktiftir.Bu yaklaşım daha çok geleneksel eğitim ve öğretim yöntemlerini içerir.Öğretmen konu içeriğini oluşturan bilgileri ve davranışları aktarır, kavram ilke ve genellemeleri açıklar.Temel bilgiler kazanıldıktan sonra öğrencilere örnek verilerek bilgilerin kazandırılmasına çalışılır.¹⁷

Buluş yoluyla öğretimde ise, öğrenci aktiftir.Öğrenci yaparak yaşayarak öğrenir.Öğretmenin görevi,öğrenciye rehberlik yapmak, yönlendirmek ve yol göstermektir.Öğrenci kavram ve ilkeleri kendisi bulur,sonuca kendisi ulaşır.¹⁸

Böylece öğrenci girişimci, üretici ve bağımsız bir kişilik yapısı geliştirir.Hazırcı değil, araştırmacı bir kişi olur.

Öğretim yöntemlerinin başlıcaları anlatma, soru-cevap, tartışma, problem çözme, gösteri, deney, gezi-gözlem, rol oynama, küme çalışması ve örnek olay incelemesi olarak sayılabilir.¹⁹

Öğretmenin yöntem seçimini etkileyen birçok faktör vardır.

- Öğretmenin yönetime yatkınlığı ve kişiliği
- Zaman ve fiziksel imkanlar
- Yöntemin maliyeti
- Öğrenci grubunun büyüklüğü

¹⁷ Özcan Demirel,*Genel Öğretim Yöntemleri*,Ank.,1994,s.33

¹⁸ Demirel,a.g.e,s.34

¹⁹ Mevlüt Kaya , *Örnek Olay İncelemesi Yönteminin Ahlak Eğitiminde Kullanılması*,s.136 ,sayı:8

- Konunun özelliği
- Öğrencinin özellikleri ve tutumları
- Sınıf atmosferi
- Öğretim programları

Bu gibi faktörler yöntem seçiminde etkilidir.²⁰

Öğretmen öğrenciye, konuya, yere, zamana ve kendisine en uygun yöntemi seçebilmelidir.

²⁰ Leyla Küçükahmet, *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Ankara, 1989, s.35-37

AKTİF ÖĞRENME

Aktif öğrenme, öğrenenin öğrenme sürecinin sorumluluğunu taşıdığı, öğrenene öğrenme sürecinin çeşitli yönleri ile ilgili karar alma ve özdüzenleme yapma fırsatlarının verildiği ve karmaşık öğretimsel işlerle öğrenenin öğrenme sırasında zihinsel yeteneklerini kullanmaya zorlandığı bir öğrenme sürecidir.

Alan gezileri de aktif öğrenmenin içerisinde yer aldığından bizim için önemlidir. Bu tanımda vurgulanan ilk nokta, öğrencinin kendi öğrenme sürecinin sorumluluğunu taşıması ve bu süreçle ilgili kararları kendisinin almasıdır.²¹

Öğrenme sürecinde; öğrenenin öğrenmeyi nasıl gerçekleştireceği, ne kadar öğrendiği, eksiklerinin neler olduğu, ne zaman ve kimden yardım isteyeceği, nasıl kavrayacağı, öğrenme süreçlerinin amaçları vb. ile ilgili bir dizi karar alınır. Geleneksel olarak bunların çoğuna öğretene karar verir. Aktif öğrenmede ise öğrenme sürecinin sorumluluğu öğrencidedir ve kendi kararlarını öğrencinin kendisi alır.

Geleneksel öğretme ve aktif öğrenme karşılaştırıldığında aktif öğrenmede sınıflardaki öğrencilerin öğrenme sürecini kendilerinin çekip çevirdiği gözlenirken geleneksel sınıflardaki öğrencilerin kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu taşıyamayacak kadar edilgin tutulduğu görülmektedir.

Aktif öğreten öğretmenin gelenekselden farkı; kendi kararlarını uygulamak yerine öğrencilere yön göstermek, önerilerde bulunmak, gerekli durumlarda açıklama yapmak, fikir vermek, rehber olmak ve onların gelişimlerini gözlemektir.

²¹ Kamile Ün Açıkgoz, *Aktif Öğrenme*, Biliş Yay., 2006, İzmir, s.17

Aktif öğrenme modelinin temel düşünceleri onun; beynin çalışmasına, öğrenenin doğal öğrenme sürecine, çağdaş öğrenme ilkelerine ve kalıcı öğrenmelerin gerçekleştirilmesine uygun bir öğretim modeli olduğunu göstermektedir.

Aktif öğrenmenin kuramsal temelleri yapılandırmacılığa ve onun öğrenme alanındaki versiyonu olan bilişselciliğe dayanmaktadır.Yapılandırmacı ve bilişselci kavramların, düşüncelerin sentezlenmesi ve öğretimin tasarlanmasından uygulanmasına kadar çeşitli aşamalarda nasıl kullanılacağı ayrı bir çalışma alanı haline gelmiştir.Bazı eğitimciler ve araştırmacılar, kuramı uygulamaya dönüştürmeye çalışmaktadır.Aktif öğrenme bu çabaların ürünüdür.²²

Yapılandırmacılık bir bilme kuramı olduğu için; bilme, bilen, bilinen, bilgiyi yapılandırma süreci, bu süreci etkileyen etkenlerle ilgili birçok açıklama içermektedir. Yapılandırmacılığa göre bilgi, duyularımızla ya da çeşitli iletişim kanallarıyla edilgin olarak alınan ya da dış dünyada bulunan bir şey değildir. Tersine; bilgi, bilen(öğrenen) tarafından yapılandırılır, üretilir. Bu nedenle yapılar kişiye özgüdür.

Yapılandırmacılık; öğrencinin nasıl öğrendiğini açıklar, öğretimin nasıl yapılacağını açıklamaz. Aktif öğrenme yöntemleri bu gereksinimi karşılamakta, yapılandırmacı düşüncelerin sınıf ortamında uygulanmasını olanaklı kılmaktadır.

Yapılandırmacı düşünceleri ile öne çıkan Dewey, Piaget, Vygotsky,Bruner ‘ın kuramlarının açıklanması aktif öğrenmenin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Dewey geleneksel öğretim yöntemlerini, ezberciliğe yol açtığı için eleştirmiş ve öğrenciyi düşündürecek yaşantıların sağlanması gerektiğini belirtmiştir.Bunun için öğrencinin çevreyle etkileşimine, bilginin öğrenci tarafından keşfedilmesine ve gerçek yaşantılar geçirmesine önem verilmiştir.

²² Kamile Ün Açıkgöz,a,g,e.,s.59

Dewey 'e göre insan beyni sünger gibi doldurulacak bir şey değildir. Bu nedenle, öğrencilere sınıfta kağıt kalemle yapılan çalışmaların ötesinde ilk elden yaşantı fırsatları sağlanmalıdır.Öğrencinin özdenetimi özendirilmelidir.

Piaget 'ye göre yaşam giderek karmaşıklaşan formların yaratılması ve bu formların, giderek çevreyle dengelenmesi'dir. Çevreyle etkileşim, onu kavramak, kontrol etmek önemlidir.Çünkü çevreye uyum sağlamaya çalışırız. Bunu yaparken hangi uyaranların kullanılacağını ve yaptığımızın sonuçlarının neler olabileceğini öğreniriz.Burada yaparak öğrenme gerçekleşmiş olur.Sonuç olarak yaparak yaşayarak öğrenme en iyi yöntemdir.Bu da aktif öğrenmenin yani gezi-gözlem yönteminin önemini ortaya koymaktadır.

GEZİ-GÖZLEM METODU

1.GÖZLEM NEDİR?

Dikkatli,metotlu ve belli açılar çerçevesinden planlanmış bir kavrayışa gözlem denir. Gözlem salt algıdan bu yönden ayrılır.Algı,düpedüz var olan şeylerin kavranması eylemidir.

Gözlem eylemini ögelere ayırırsak, şu önemli noktalar dikkati çeker:

1.Saptanmış olan belli bir hedef vardır.

2.Önemli olan keşfetme konusundaki irade gerginliği, açık ve seçik bir kavrayışa varıncaya kadar sürüp gider.

3.Hedefin yönettiği gözlem süresince nesne kavranır, nesnelerin ya da olayların özellikleri çözümlenir.²³

Dış alemde bulunan bir olayı, bir gerçeği veya bir şeyi anlamak amacıyla gerekli tasviri veya sayısal verileri toplamak için bazı oluşum, belirti ve şartları izleme ve incelemeye gözlem denir.

Öğrencinin ilgilendiği ve öğrenmek istediği canlı veya cansız varlıkları, bulundukları ve yaşadıkları tabii çevrelerinde; toplumsal olayları meydana geldikleri anlarda ve bazı işleri yapıldıkları yerlerde tanımak ve haklarında mümkün olduğu kadar çeşitli duyuların ve bütün bilincin kullanılarak bilgi edinilmesidir.²⁴

Bilgi edinmek veya tanımak için dikkatle bakmak,kendiliğinden dikkat uyandıran bir şeyi fark etmek olarakta tanımlanabilir.²⁵

Doğal olayları önceden hazırlanmış koşullar içinde incelemek anlamındaki deneyim terimine karşıttır. Gözlem çeşitli araç gereçlerin yardımıyla, olayların nedenlerini bilmek için yapılan bilimsel bir yöntemdir.²⁶

²³ Eğitim Ansiklopedisi,Ankara ,1966,s.269-270

²⁴ Ruşen Alaylıoğlu,Oğuzkan Ferhan,a.g.e., s.130

²⁵ Paul Foulque,*Pedagoji Sözlüğü*,İst.,1994,s.193

²⁶ Orhan Hançerlioğlu,A.g.e. , İst. ,s.148

Öğretimde gözlem, herhangi bir nesne, olgu ya da olayı iyi kavramak için, bu nesne, olgu ya da olayın türlü belirti ya da koşullarını bir plan çerçevesinde göz ya da görsel araçlar yoluyla oluş halinde evre incelemek ve izlemektir.²⁷

Gözlem çocukta var olan inceleme ve araştırmanın öğretimde bilimsel bir biçim almasıdır. Gözlemin öğretimde rolü şu şekilde belirtilebilir: Öğrenciler doğrudan doğruya bilgi edinirler, bilimsel inceleme ve araştırmayla ilgili birtakım temel beceriler kazanırlar. Soyut olarak öğrendikleriyle somut durumlar arasında ilişkiler kurarlar.

Gözlem tekniğine üniteler işlenirken, ünitelere paralel olarak başvurulmalıdır. Bu şekilde kuramsal bilgilerle gözlenecek nesneler arasında anlamlı ilişkiler kurulabilir, kuramsal bilgiler daha kalıcı bir nitelik kazanabilir.

Gözlem ideal olarak, doğal koşullar içinde ya da bu koşullara yakın ortamlarda yapılmalıdır. Gözlem hem sınıfça hem de bireysel olarak yapılabilir. Sınıfça yapılan gözlemlere “eğitsel ders gezintileri” denir.²⁸

2.GÖZLEM ÇEŞİTLERİ

2.1. Yapıldığı yere göre:

- a) Derslikte
- b) Okulda
- c) Okul Dışında

2.2. Zamana Göre

- a) Üniteyi işlemeden (hazırlık basamağında)önce (dikkat çekmek ,güdölemek için)
- b) Ünite İşlenirken
- c) Ünite işlendikten sonra(pekiştirmek için)

²⁷ Muhsin Hesapçıoğlu, *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Ankara, 2002, s.208

²⁸ Muhsin Hesapçıoğlu ,a.g.e.,s.208

2.3. Birey Sayısına Göre

- a)Bireysel
- b)Kümece
- c)Sınıfça

2.4. Araçlı Olup Olmamasına Göre

- a)Doğrudan Gözlem
- b)Araçlı Gözlem

2.5. Sürelerine Göre

- a)Kısa süreli(Ders gezileri yoluyla)
- b)Uzun süreli
- c)Ani Gözlem²⁹

Gözlemin iki şekli vardır:

3.İç Gözlem:

Bu yöntemde birey,içinde olan ruhsal bir olayı, bir bir saptamaya çalışır.Örneğin , öfkelendiğimiz zaman “nasıl öfkeleniyorum?” ya da düşündüğümüz zaman “nasıl düşünüyorum?” diye kendimize bir soru sordüğümüz ve bunu bizzat kendi içimizde incelediğimiz zaman iç gözlem yapmış oluruz.

İç gözlem, diğer bilimlerde kullanılan nesnel bir yöntem sayılamaz.Bu psikoloji gibi canlı varlıkların ruhsal hallerini incelemeye çalışan bir bilim için uygun ya da zorunlu bir yöntemdir.

4.Dış Gözlem:

Dış gözlem, herhangi psikolojik bir olgu ya da olayı yaşayan bireyi, o anda, bir plana göre, dıştan inceleyip sonuca varmaktır.

²⁹Recep Nas,*Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*,Ezgi kitapevi,Bursa ,2000, ,s.135

Örneğin korku coşkusu içinde bulunan bir kimsenin davranışlarını (elinde,yüzünde beliren değişiklikleri) bir bir saptayıp bir ölçüte göre yorumlamak gerekir.³⁰

Gözlem çeşitli açılardan farklı şekillerde sınıflandırılabilirse de yapılan işlemlere dayanılarak, burada iki gözlem türünden söz edilecektir.

Doğal gözlem: Dışarıdan bir etki yapmadan normal koşullar altında yapılan gözlemdir. Araştırmacı her hangi müdahalede bulunmaz.Sadece olanları kaydeder.

Sistemantik gözlem belli sınırlar ve kategoriler kullanılarak yapılan gözlemdir. Doğal gözlem uzun ve zaman alıcı iken, sistemantik gözlem daha kısa sürelidir.

Doğal gözlemde başlangıçta ne olacağı belli değildir. Sistemantik gözlemin doğal gözleme üstünlüğü zaman açısından daha kısa sürmesi,hem de çeşitli araştırmaların karşılaştırılabilmesine imkan vermesidir.³¹

5.GÖZLEM GEZİSİ

Gözlem gezisi yöntemi ile belli öğretim amaçlarının karşılanabilmesi için önceden hazırlanmış bir plan çerçevesinde belli olayların veya durumların gerçek dünyada incelenmesine yönelik olarak gerçekleştirilen bütün faaliyetler kastedilir.³²

Diğer bir deyişle, gözlem gezisi yöntemi ile eğitim açısından ilginç yerlere okul tarafından düzenlenen ziyaretler kastedilir.

Gözlem gezisi yöntemi, çeşitli yerlere düzenlenen sadece basit bir ziyaret olarak algılanmamalıdır.

Dolayısıyla gözlem gezisi yönteminin başarılı olması için, öğretmenin gezilecek veya gözlem yapılacak yerler hakkında bir ön –inceleme yapması, harcanacak zamanın, paranın ve emeğin değmesi açısından çok önemlidir.³³

³⁰ Cavit Binbaşoğlu, *Eğitim Psikolojisi*, Ankara,1990, s.19-20

³¹ Hasan Bacanlı,*Gelişim ve Öğrenme*,Ankara,1999,2.baskı, s.21

³² Ahmet Saban,*Öğrenme Öğretme Süreci*,Nobel Yay.,Ankara,2004,3.baskı,,s.270

³³ Ahmet Saban,a.g.e.,s.271

GÖZLEM GEZİSİNİN AŞAMALARI

a)Gözlem gezisini planlama

Öncelikle, gezinin yapılması için eğitim açısından gereklilik olmalıdır. Nelerin ne amaçla gözleneceği bilgisi öğrenciye gezi öncesinde verilmelidir. Gözlem tekniğinin başarı ile uygulanabilmesi için bir ihtiyaç doğması ve öğretmenin gözlem yapmadan önce öğrencilerle gözlem olayını planlaması gerekir.

Bir gözlem planı, ana hatları ile şu başlıklardan oluşur.

a)Gözlemin yapılacağı yer

b)Gözlemin tarihi ve süresi

c)Nelerin gözleneceği

d)Gözlemin niçin yapılacağı

f)Gözleme katılacak olanlar

g)Gidiş dönüşün nasıl yapılacağı

h)Gözlemin nasıl yapılacağı(her bir öğrencinin ya da grubun görevleri, sorulacak sorular, not tutma, kaynak kişilerden yararlanma

Gözlem gezisi eğitim değeri olan yerlere yapılmalıdır.³⁴

b)Gözlem gezisini gerçekleştirme

Geleneksel olarak, eğitime yapılan eleştirilerden en önemlilerinden birisi de öğretim işinin daima kapalı kapılar ardında gerçekleştirilmesidir.

Bu nedenle, gözlem gezisi öğrenmeyi sınıf duvarlarının dışında da anlamlı hale getiren bir öğretim yöntemi olarak gerçekleştirilmesi gerekir.

Diğer bir deyişle, gözlem gezisi çeşitli yerlere düzenlenen sadece basit bir ziyaret olarak değil, öğrenme amaçlı yapılan bir faaliyet olarak da algılanmalı ve gerçekleştirilmelidir.³⁵

³⁴ Yüksel Özden, *Öğrenme ve Öğretme*, Pegem, Ankara, 1997, ,s.148

³⁵ Saban ,a.g.e.,271

c)Gözlem sonrası değerlendirme

Gezi sonrasında öğrencilerin gözlemlerini anlatacakları bir rapor, gezilen yer hakkında genel bir tartışma veya gezi intibalarını anlatan bir kompozisyon gezi izlenimlerini kalıcı kılacaktır.

Gözlem gezisi basit bir ziyaret değil, bir öğretim yöntemi olarak uygulanmalıdır. Gözlem gezisinde edinilecek deneyimlerin değeri gezinin iyi planlanmış olmasına bağlı olacaktır.Ön hazırlığın yetersizliği nedeniyle bir çok gezinin boşa gittiği ve öğrencilerin hiçbir tecrübe edinmeden döndüğü olmaktadır.³⁶

6.GEZİ –GÖZLEM YÖNTEMİNİN KAPSAMI

Eğitsel amaçları gerçekleştirmek için okul tarafından organize edilen geziye ilişkin faaliyetlerin tümü gözlem gezisi yönteminin kapsamına girmektedir.³⁷

Bilindiği gibi öğrenme beş duyu organı yoluyla elde edilir. Ancak tüm duyu organlarının öğrenmedeki etkililik derecesi aynı değildir. Buna göre bireyler;

Gördüklerinin %83'ünü, duyduklarının %11'ini, kokladıklarının % 3,5'ini, dokunduklarının % 1,5'ini ve tattıklarının %1 'ini öğrenmektedir.

Zaman sabit tutularak yapılan araştırmada da insanlar;

- Okuduklarının %10 'unu
- İşittiklerinin %20 'sini
- Gördüklerinin %30'unu
- Hem gördükleri hem duyduklarının %50'sini
- Söylediklerinin %70'ini
- Yapıp söylediklerinin %90'ını hatırlayabilmektedirler.³⁸

³⁶ Yüksel Özden,a.g.e.,s.148

³⁷ Leyla Özyürek,*Öğretim İlke ve Yöntemleri*,Ank. , 1983,s.47

³⁸ Kamuran Çilenti, *Eğitim Teknolojisi ve Öğretim* ,Ank. ,1988,s.261

Görüldüğü gibi öğrenmede görmenin önemli bir yeri vardır. Bu açıdan bakıldığında gezi gözlem yöntemi öğrenmede oldukça etkili bir yöntemdir. Geleneksel öğretmen merkezli öğretim ortamlarında öğrencilerin zamanının büyük çoğunluğu öğretmenin sunusunu dinlemekle geçmektedir.

Bu nedenle bu tür ortamlarda öğrenilen bilgilerin daha anlamlı olması ve kalıcı olabilmesi için konular ile ilgili yerlere inceleme gezilerinin yapılması yararlı olacaktır.³⁹

7.FAYDALARI:

1. Öğrencilerin organize eğitsel ziyaretlerden hoşlandıkları ve yararlandıkları saptanmıştır.
2. Öğrencilere ilk elden tecrübe sağlanır.
3. Her günkü, bilinen tecrübeler öğrencilerin diğer öğrenme etkinliklerine temel teşkil eder.
4. Öğrenciler çevrelerini daha iyi öğrenirler.
5. Okul çevre ilişkisi gelişir.
6. Öğrencilerin pek çok duyusuna yönelir.
7. Kullanım sahası fazladır. Programda yer alan pek çok konuda öğretmen bu yöntemi kullanabilir.
8. Sınıf öğretiminden gerçek öğretime doğru bir aşamadır.⁴⁰

³⁹ Mehmet Taşpıar, *Öğretim Yöntemleri*, Elazığ, 2005, 2.baskı, s.82

⁴⁰ Leyla Özyürek , a.g.e,s.48

8.SINIRLILIKLARI

1. Hazırlık ve uygulama aşamalarında zaman ve yüksek gayret ister.
2. Okula ve öğretmene gezi için imkanların hazırlanması, disiplinin sağlanması, güvenlik önlemlerinin alınması vb. alanlarda görev ve sorumluluklar yükler.
3. Amaçlandığı ve planlandığı şekilde yürütülüp sonuçlandırılmazsa, bu tür uygulamaların devamını engelleyebilir.⁴¹
4. İyi planlanmazsa fazla zaman, çaba ve para kaybına neden olur.
5. Okul idarecilerinin ve öğrenci velilerinin hoşlanmadıkları bir eğitim yöntemidir.⁴²
6. Gruba rehberlik edebilecek eğitim elemanlarına ihtiyaç vardır.
7. Yolculuk esnasında ve gözlem boyunca disiplin problemi çıkabilir.⁴³

9.EN İYİ KULLANIM İÇİN REHBER İLKELER

Gözlem incelemesi yöntemi hakkında verilen bilgiler din öğretiminde yapılacak uygulamalar için de geçerlidir. Din dersinde de gözlem gezisi yönteminin kullanılması; öğrenilenlerin daha kolay ve kalıcı olması ve teori ile pratiğin birleştirilmesi açısından önemlidir.

Bu yöntem uygulanırken aşağıdaki uygulamalara dikkat edilmelidir.

- Öğretmene düşen sorumlulukların yasal yönünü bilme
- Düzenlenecek gezinin sınıfta öğrenilenlerle doğrudan ilişkisi olduğundan ve eğitsel değerinden emin olma
- Gezi kararını vermeden önce gidilecek yerle ilgili bir plan yapma

⁴¹ Cemal Tosun,” *Din Öğretiminde Gezi-Gözlem Yöntemi*”,Din Öğretimi Dergisi,MEB.Yay.,Sayı 40,s.27,Ank.,1993

⁴² Kamuran Çilenti, A.g.e, s.70

⁴³ Recai Doğan, Cemal Tosun , a.g.e, s.233

- Okul yönetiminin iznini alma
- Tüm gidiş-geliş için düzenleme yapma
- Velileri haberdar etme ve izinlerini alma. Hatta velilerin bazılarında gözetmen ve sürücü olarak yararlanma
- Öğrencilerin neyi gözleyeceklerini, ne üzerinde çalışacaklarını açıklayarak onları geziye hazırlama
- Güvenlik, kıyafet ve davranış standartlarını saptama
- Öğrencilerin olması gereken yerlerde olduğundan emin olma
- Ufak tefek olaylar olduğunda hemen çözümleme
- Sınıfa döndüğünde geziden elde edilenleri özetleme
- Ziyarete gidilen yere Teşekkür mesajı gönderme
- Yeni bir gezi için plan yaparken öğrenci değerlendirmelerinden yararlanma ⁴⁴

İlk öğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri için gözlem yöntemi ayrı bir önem taşır. Öğrenci merkezli yaklaşımlar öğretim faaliyetlerinde etkindir. Öğrencilerin duygularından, sosyal çevrelerindeki tecrübelerinden ve yaşama tarzlarından hareket etmenin öğrenme sürecine olumlu katkılar sağladığı bir gerçektir. ⁴⁵

Gözlem sınıfça yapıldığı gibi kümeler ya da bireyler tarafından da yapılır. Gözlem biçimlerinden hangisinin kullanılacağı konunun özelliğine, öğretmen ve öğrencilerin kararlarına bağlıdır.

Öğretmen konuyla ilgili olarak üç tip gözleme de öğretimde dengeli biçimde yer verir. Gözlemin öğretim etkinliğine bağlı olarak, bir ihtiyaçtan doğması gerekir. ⁴⁶

⁴⁴ Özyürek, a.g.e., s.49

⁴⁵ Mustafa Tavukçuoğlu, Hüsamettin Erdem, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi*, Ankara, 2002, s.241

⁴⁶ İzzetin Alıcıgüzel, a.g.e., s.265-266

Ders gezileri sırasında hem öğretmene hem de öğrencilere çeşitli görevler düşmektedir.

9.1.Öğretmenin Hazırlığı

- Gidilecek yer hakkında, işlenen konunun amaçlarına uygunluğu yönünden ön araştırma yapılması
- Gerek okuldaki, gerek öğrencilerin ailelerindeki, gerekse gidilecek yerdeki yetkililerle görüşüp anlaşma

9.2.Öğrencilerin Hazırlanması

- Gezinin hedeflerinin saptanması
- Gezi sırasında görülecek gözlenecek ve dikkat edilecek noktaların saptanması
- Geziye götürülmesi gerekli araçların ve bunları taşıyıp kullanacak birey ya da grupların saptanması
- Gezi sırasında alınacak güvenlik önlemlerinin ve öğrencilerin gezi sırasındaki davranış standartlarının saptanması⁴⁷

10.Din Öğretiminde Gezi Gözlem

Bu yöntem hakkında yazdıklarımız din öğretiminde yapılacaklar için de geçerlidir. Yapılan araştırmalar öğrencilerin din öğretiminde uygulama, yaparak öğrenme ve yerinde gözleme gibi yöntemleri benimsediklerini ve din dersini bu şekilde almak istediklerini ortaya koymaktadır.

Gezi gözlem yönteminin uygulanması Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin amaç ve ilkelerine de uygundur.

⁴⁷ Kamuran Çilenti, a.g.e.,s.70

10.1.Ortaokullarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminin Özel Amaçları

Madde 12:Tarih boyunca Türklerin İslam ‘a hizmetlerini bilmek...

Madde14:Bazı dini törenlerle ilgili bilgileri kazanmak

10.2.Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Temel İlkeleri

Madde 16:İbadetin insan tabiatına uygun ve gerekli olduğu duygusu öğrencilere kavratılacaktır.

Madde 18:Her konuda mümkün olduğu ölçüde öğrencinin günlük hayatı ve gözlemleri ile ilişki kurularak, hatta günlük hayattan ve gözlemlerden hareket edilerek konuların öğretilmesine gidilecektir.

Madde 26:Verilecek ödevler,daha çok ,öğrencilerin bu ders ile ilgili Bakanlığımızca tavsiye edilmiş Kuran ı Kerim Meali, Hadis Tercümeleri,İlmihal gibi kaynakları tanımalarına ve yaşanan dini hayatı (ibadet,ölüm ,dini bayram)görüp idrak etmelerine imkan verecek şekilde olacaktır.⁴⁸

Gözlemin Kur’an’daki yeri büyüktür.Yüce Allah Fussilet Suresinin 53.ayetinde ,kendi eğitiminde gözlem metoduna ne denli önem verdiğini ortaya koymaktadır.Ayet şöyledir:

“İnsanlara ufuklarda ve kendi nefislerinde ayetlerimizi göstereceğiz ki, Kur’an ‘ın gerçek olduğu onlara iyice belli olsun.”⁴⁹

Ayet bize şunun kanun olduğunu ve öğretimde uygulanmasının önemini öğretmektedir.Bir şeyin hakikat olduğunu ispat için gözlem yaptırılmalıdır. Ayet, Kur’an ‘ın hak olduğunu ispatlarken gözlem metoduna başvurmaktadır.

Birisi dış gözlem,diğeri de iç gözlemdir. Diğer taraftan Hz. İbrahim ‘in iman etmesi olayında gözlemin yer almasına şahit olmaktayız. Ayet şöyledir:

⁴⁸ Cemal Tosun,.A.g.m, Din Eğitimi Dergisi,s.28

⁴⁹ Bayraktar bayraklı, *Mukayeseli Eğitim Felsefesi Sistemleri*,İstanbul,1999,s.232

“Böylece biz, kesin iman edenlerden olması için İbrahim ‘e göklerin ve yerin melekûtunu gösteriyorduk”⁵⁰

Ayette yer alan göstermek kavramı, öğretici için geçerlidir. Öğrenci için de görmek , yani gözlemlemek önemli olmaktadır. İmana giden yolda, göklerin ve yerin temel kanunlarının gözlenmesi , ilk hareket noktası olmaktadır.

Kur’an, insanın sadece çevresini gözlemesini yeterli bulmuyor;onun gezerek, seyahat ederek gözlemler yapmasını da istiyor. Gözlem kainat hakkında bilgi toplamanın ana yollarından biridir.⁵¹

John J.Ryan ‘a göre, “Gözlem dikkatle belirginleşen algının sadece bir başka adıdır. Gözlemek dikkat etmektir ve bu türlü dikkat algıyı zenginleştirir.”⁵²Çünkü gözlemde gözün yanında diğer duygular da aktif durumdadır.Gözlemin olayların tabii şartlar içinde incelenmesi ⁵³ veya münasebetlere dikkat etmek ⁵⁴şeklinde tanımları da vardır.

Gözlem dış âlemden bulunan bir şeyi iyi anlamak için, onun kendi kendine çıkan çeşitli belirtilerini gözden geçirme işidir. ⁵⁵Gözlemi oluşum halindeki bir olayı, bir katkıda bulunmadan izlemek ⁵⁶şeklinde tanımlayanlar da vardır.

Öğretim açısından gözlemin tanımını şöyle yapabiliriz: Gözlem varlıkları ve kurumları, tabii ve sosyal olayları , kendi tabii şartları içinde incelemektir.⁵⁷

Psikolojide gözlem iki şekilde yapılmaktadır.

- Tabii Halde
- Laboratuvarlarda kontrollü olarak

⁵⁰ Bayraktar Bayraklı,a.g.e, İstanbul,1999,s.233

⁵¹ Feytullah Han, *Kur’an ve Kainat Ayetleri I*, çev:Safiye Gülen, İst. ,1988

⁵² J. J. Ryan ,*Eğitim Psikolojisi* , çev:Sabri Akdeniz , İst.1,1987,s.71

⁵³ Sabri Özbaydar, *Psikoloji Ders Kitabı* , İst., 1970,s.18

⁵⁴ Ömer Mart, *Eğitim Psikolojisi*,İst.,1960,s.230

⁵⁵ Abdullah Özbek ,*Bir Eğitimci Olarak Hz. Muhammed*, Konya ,1988,s.279

⁵⁶ Lutfi Öztabağ, *Psikolojide İlk Adım* , İst.1970,s.24

⁵⁷ Abdullah Özbek,a.g.e., s.279

Yukarıdaki bilgilerin ışığında anladığımıza göre bilgiyi elde etmenin ilmi metodu gözlem ve deneydir.⁵⁸

Bir gözlem olayı üç unsurdan oluşmaktadır.

1. Gözlemci
2. Gözlenen şey
3. Gözlemin yapıldığı şartlar

Öğrenmede gezi gözlemin büyük önemi vardır. Gezip görmekle insan, yeni bilgiler elde etmekle kalmaz, aynı zamanda zihin ufuklarının genişlemesini de sağlamış olur.⁵⁹

Gezi- gözlem eğitimi almayan bir kişi duyduğu her şeye inanma durumuna düşer, arayıp sorma ihtiyacı hissetmez.⁶⁰

Batıda gözlemin önemi 17. yüzyılda anlaşılmıştır. Bu anlayış J. J. Rousseau ve Peztaozzi 'nin çabalarıyla 18. yüzyılda okullarda değerlendirmeye alınmıştır.⁶¹

Peztaozzi' ye göre bütün zihin hayatımız bütün düşüncelerimiz, gözlemler yoluyla nesnelerin üzerinde bıraktığı izlenimlere göre teşekkül eder. Peztaozzi , gözlemi sıradan bir görme olarak algılamaz, eşya ve olayların derununa inmeyi amaçlar.⁶²

Öğrenmede gezi –gözlemin önemi göz ardı edilemez. Bir Çin atasözünde şöyle deniliyor: “İşitirsem unutturum, görürsem belki hatırlarım, yaparsam öğrenirim.”⁶³ Yöntembilimde genel eğilim de yaparak öğrenme istikametindedir.⁶⁴

Öğrenmenin, görmeden ve duymadan, sade takrir yoluyla; görerek ve duyarak ; üçüncü olarak da yaparak elde edilebileceğini ifade eden P.Lapic , en ideal öğrenme yolunun yaparak öğrenme olduğunu vurgulamaktadır.⁶⁵

⁵⁸ Fazlurrahman Ensari , *İlimden Felsefeden Dine* , çev: Kemal Kuşçu ,Ankara ,s.16

⁵⁹ Ziya Dalat, *Çocuk ve Genç Ruhu*,Ankara,1956,s.249

⁶⁰ Özbek ,a.g.e, s.280

⁶¹ Özbek ,a.g.e, s.279

⁶² Rustin Leif, Genel Pedagoji,çev:Nejat Yüzbaşıoğulları,Ank.,1974, s.253

⁶³ Özbek , a.g.e., s.267

⁶⁴ Ryan, a.g.e., s.75

⁶⁵ P. Lapic , *Direkt Metot ve Aktif Metot* , Çağdaş Pedagojiden Seçmeler, çev. Nejat Yüzbaşıoğulları ,Ankara,1969,s.175

J. Locke içinde durum aynıdır. İnsan bilgilerini çevresinden tecrübeler yoluyla elde etmektedir.⁶⁶

Morgan da bütün becerilerde, bireyin davranımlarını hızlı ve doğru olarak yapabilmesi için alıştırmanın gerekliliği üzerinde duruyor.⁶⁷Yaparak öğrenmede hız ve hatasızlık amaçtır. Öğrenmenin ölçütü de budur.

Yaparak öğrenmenin Kur'an eğitiminde de önemli bir yeri vardır. İslam da nazari ve ameli olmak üzere iki ayrı eğitim anlayışı yoktur. Her konuda olduğu gibi bir konuda da tevhit esastır. Bir konu ele alınırken hem nazari(teorik) hem ameli pratik olarak ele alınır.

İbadet eğitimi ve öğretimi de bunun tipik örneğidir. Mesala bir çocuğa namaz öğretilirken uygulatarak öğretilir.

Hiz. Muhammed (s.a.v) bir gün cemaate namaz kıldırmak üzere minbere çıkar ve cemaatle ona uyarak namazı kılar. Bunun sebebini Resulullah şöyle açıklar: “Ey insanlar, minber üzerimde durup size imamlık yapmamım sebebi şu idi: Bana uymanızı iyice sağlamak ve nasıl namaz kıldığımı öğrenmenizi kolaylaştırmak istedim.”⁶⁸

Yaparak uygulayarak öğrenme Hiz. Muhammed'in üzerinde önemle durduğu bir öğrenme şeklidir. Ali Medar , “ İslam eğitimindeki en köklü değişme teori ve pratiğin birleşmesi olduğunu vurgulamamız gerekir.” diyor.⁶⁹

Bizzat Kur'an öğretimi, yaparak öğrenmeye dayanır. Yaparak öğrenme eşyanın tabiatına da uygun bir öğrenmedir.

İnsanın dışında bütün canlılarda da gördüğümüz bu öğrenme şeklidir. Yaparak öğrenmenin başka bir avantajı bütün duyuların faaliyete ortak olmasıdır. Bu ise sağlıklı , verimli, kalıcı bir öğrenme demektir.

⁶⁶ Alıcıgüzel , a.g.e., s.22

⁶⁷ Morgan,Clifford T., *Psikolojiye Giriş*,çev:Hüsnu Arıcı ,Ankara, 1991,s.89

⁶⁸ Buhari, Ebu Abdillâh Muhammed b. İsmail b. İbrahim b .el Muğire b. Berdizbe el-Cu'fi , *Camiiu-s Sahih* ,İst.,1401-1981,s.220

⁶⁹ Ali Medar , *İnsan Eğitiminin Kur'ani Metodu* , çev: Ali Yüksel, İst., 1987,s.77

Kur'an-ı Kerim de buyrulur ki: “Siz hiçbir şey bilmezken Allah, sizi, analarınızın karnından çıkardı size kulaklar, gözler , kalpler verdi ki şükredesiniz”.⁷⁰

Bu ayette işaret edildiği üzere insanoğlu dünyaya gelirken bilgisiz olarak gelmektedir.⁷¹

Onun zihni boş bir levha gibidir. Öyleyse şöyle bir soru sorabiliriz: Ne yapalım, nasıl yapalım ki, en kısa zamanda, en kolay, en verimli ve en kalıcı öğrenmeyi sağlayabilelim? Bu sorunun aklımıza getireceği ilk cevap metottur.

Ünlü İngiliz bilgini Bacon ‘a izafe edilen bir söz vardır. Der ki:”Doğru yolda yürüyen bir topal, yolunu şaşırın bir koşucudan daha önce hedefine varır”.⁷²

Bacon’un bu sözüyle metodun önemine işaret ettiği açıktır. Metodu nasıl tanımlarız?

Daha önce de açıkladığımız gibi Lügatte, usul,yol,yöntem anlamına gelen metod, Istılahla Belli bir sonuca ulaşmak, bir problemi çözmek, herhangi bir işi görmek bir teşebbüsü sonuçlandırmak için şuurlu bir şekilde seçilen ve izlenen yol ve başvuru teknik olarak tarif edilir.Eğitim ve öğretim faaliyetlerinde kullanılan teknik ve metotların amacına işaret eden Herbert Sorenson, bu amacı “Kişinin çalışmasına karşı en kuvvetli dikkatini toplamasını ve bu yoldan en yüksek başarının elde edilmesini sağlamak...” olarak tespit ediyor.Şunları söylüyor:

“Öğretmenler gereken etkiyi yapacak metotlar kullandıkları taktirde öğrenciler çalışmaya hazır ve niyetli duruma gelir;bir motiv ve maksat sahibi olarak ve bunun sonucu başarmaya azmetmiş bir halde işe sarılırlar.”⁷³

⁷⁰ Nahl 16-78

⁷¹ Bayraktar Bayraklı, İslamda Eğitim, İst.,1983,s.192

⁷² Özbek , a.g.e.,s.140

⁷³ Herbert Sorenson, *Eğitim Psikolojisi* ,çev:Gültekin Yazgan , İst., 1964,s.374

Eğitim –öğretim faaliyetlerinde “Ne için okutacağız? sorusunun cevabı faaliyetin gayesini,”Ne okutacağız ? sorusunun cevabı müfradı, “Nasıl okutacağız? Sorusunun cevabı ise metodumuzu belirler.⁷⁴

Eğitim-öğretim esnasında kullanacağımız metotlar, konuya,amaca ve şahsa göre değişir.Bu şu demektir.Herkes için, her amaç için, her konu için aynı metodu kullanamayız.⁷⁵

Modern eğitimde olduğu gibi Kur'an eğitiminde de durum aynıdır. Öğretmen, öğretimin amacına, konunun özelliğine, öğrencilerin amaç, ihtiyaç, yetenek ve genel özelliklerine ve elindeki imkanlara göre hangi metodu veya metotları okutacağını kararlaştırır.⁷⁶

Kur'an-ı Kerim de ayetlerde üç türlü bilgi elde etme kaynağından bahsedilmektedir.

1. Akıl yolu: Burada mantıklı bir şekilde haramlık yolu özetlenmektedir.
2. Vahiy yolu: Burada yasak (haram) değişmemiş nakli bilgi ile bildirilmektedir.
3. Duyu yolu:Haram konurken, orada olayın duyu organlarından biri olan gözle görülmesi⁷⁷

Duyularımız, dünyaya açılan pencerelerimizdir.Onlar olmadan dış dünyayı tanımamız mümkün değildir.Bir an için bütün duyularımızı kaybettiğimizi düşünürsek konunun önemini daha iyi kavramış oluruz. Görme duyumuz olmasa içinde yaşadığımız dünyamızı nasıl tanımlarız? Körün fili tarifi gibi değil mi? Her duyunun kendine has bir dünyası olduğu kabul edilir.⁷⁸

⁷⁴ Özbek , a.g.e., s.139

⁷⁵ Bedi Ziya Egemen , *Din Psikolojisi*, Ankara,1952,s.24

⁷⁶ Bayraktar Bayraklı, a.g.e.,s.193

⁷⁷ Elmai, Zahir b.Avvađ , *Kur'an 'da Tartışma Metodları* , çev:Ercan Elbinsoy, İst. 1984,s.440

⁷⁸ Hilmi Ziya Ülgen,*Eğitim Felsefesi*, İstanbul ,1967,s.131

Duyular, çevresiyle devamlı ilişki içinde bulunan insanın istihbarat elemanlarıdır. Ancak onların bize verdiği bilgilerle hayata uyum sağlayabiliriz. Dışımızda mevcut olan varlık ve olayları onlar sayesinde algılayabilir, tepkilerimizi onlar sayesinde organize edebiliriz.

“Duyular hafızanın en sadık kılavuzlarıdır.” diyen Comenius ‘a göre görülen, duyulan hafızaya daha sağlam bir şekilde yerleşir ve oradan bir daha çıkmaz.⁷⁹

Pestalozzi de aynı konuya dikkat çekerek diyor ki :Bir nesnenin varlığını ya da görünüşlerini arayıp taramada ne kadar çok duyu organlarını harekete geçirirsen, o nesne hakkındaki bilgin o nispette daha doğru olacaktır. Burada yaparak yaşayarak öğrenmenin önemi üzerinde durulmaktadır.

Unutulmamalıdır ki, duyu organlarının pasif bir çalışması da dış dünyayı tanımak için yeterli değildir. Öyle zamanlar olur ki bakar fakat göremeyiz, dinler fakat işitemeyiz.⁸⁰ O halde iş sadece bakmak, sadece dinlemek değil, baktığını görmek, dinlediğini duymaktır.

Kur’an , bunlar için “Andolsun ki, cehennem için de bir çok cin ve insan yarattık; onların kalpleri vardır ama anlamazlar ; gözleri vardır ama görmezler; kulakları vardır ama işitmezler . İşte bunlar hayvanlar gibi, hatta daha da sapıktırlar. İşte bunlar gafillerdir.”⁸¹Buyrulur.

Demek ki eşya ve olaylara bakmak yeterli değildir. Hiçbir ön yargıya, şartlanmışlığa mahkum olmadan eşya ve olaylara özgürce bakmak gereklidir. Kur’an kainatın, olduğu gibi, bütün harikalarıyla tanınmasını istiyor. Kur’an biliyor ki, evreni, hatta kendini keşfedemeyen insan , Allah ‘ı keşfedemez ona göre insan için en önemli mesele kendisini ve çevresini tanımasıdır.

⁷⁹ Rustin,a.g.e. , S.249

⁸⁰ Öztabağ,a.g.e,s.97

⁸¹ A’raf 7-179

Bu da bütün kemaliyle bakmak, görmek ;dinlemek ve duymakla mümkündür.Buradan Kur'an gezi gözleme verdiği önemi anlayabiliriz.

Kur 'an 'ın duyulara atfettiği önem biraz da duyuların verdiği bilginin niteliğine bağlıdır. Her zaman ifade ettiğimiz gibi daima insan gerçeğinden yola çıkan bu kitap, insanı aklın soyut verileriyle baş başa bırakmaz, soyut bilgileri duyulardan gelen bilgilerle takviye eder. Bir peygamber olmasına rağmen Hz.İbrahim'in görmek istemesini başka neyle izah edebiliriz?

Bilim adamları, görme ve işitme duyularını “yüksek duyular”, bunun dışındakileri ise alt duyular olarak kabul etmişlerdir.⁸²Neden? Çünkü en önemli duyularımız görme ve işitme duyularımızdır. ⁸³Günlük hayatımızda en çok bu duyularımızı kullanırız.Adolph W.Aleck, görme ve işitme duyularının düzenli, örgün eğitimdeki önemine işaret ediyor.⁸⁴

Yapılan çalışmalar görsel ve işitsel araçların daha çok ilgi uyandırdığını, öğrenmeyi artırdığını göstermiştir. Öğretimde en yüksek verim görsel işitsel araçlar vasıtasıyla elde edilmiştir. Bu bulgulardan hareket eden eğitimciler eğitim –öğretim faaliyetlerinde sesli-sessiz sinema filmleri, radyo, projeksiyon araçları, levhalar, haritalar , modeller, örnekler, gösteri tecrübeleri, resimler, sanat galerileri , müze ve benzeri işitsel ve görsel materyaller kullanmayı önermişlerdir.⁸⁵

Görme ve işitme duyuları arasında bilim adamları gözü tercih etmişlerdir. Mesala, Gazali'ye göre duyu organlarının en önemlisi görme duyusudur. Çünkü en kuvvetli duyudur, bilgi ve idrakların oluşmasında en büyük rolü oynamaktadır. ⁸⁶

Duyu organlarının dünyayı algılamadaki önemi üzerinde duran Adler, “Bunlar içinde en önemlisi gözdür.”diyor.

⁸² E.Henry Garrett ,*Psikolojiye Giriş*, çev:Fevzi Ertem –Remzi Örtül, İst.1954,s.70

⁸³ Rasim Adasal, *Medikal Psikoloji* , İst., 1977,s.822

⁸⁴ Adolph W. Aleck,*Ruh sağlığı ve Karakter Eğitimi* , Rudolf Pintner ve ark., Eğitim Psikolojisi ,içinde,çev:Sabri Akdeniz, İst.1987,s.187,188

⁸⁵ Sorenson ,a.g.e. ,s.397

⁸⁶ Necip Taylan, *Gazzali'nin Düşünce Sisteminin Temelleri* , İst.,1989,s.67

Çünkü insan en çok göz vasıtasıyla dış dünyadan haberder olmakta , gerekli tecrübeleri onunla sağlamaktadır.Diğer duyulara oranla görsel algılarda süreklilik daha çok dikkat çekmektedir.⁸⁷

Morgan, Psikolojiye Giriş adlı eserinde “İnsanlar dünyayı tüm duyu organları yoluyla algılarlar; dolayısıyla görsel algı, işitsel algı ve diğerleri gibi her duyuma ilişkin algıları vardır. Ancak, normal hallerde en büyük ağırlığı görsel algılar taşır.”diyor.⁸⁸

Garrett , görme algısı alanının işitme algısı alanına göre daha geniş olduğunu söylemektedir. ⁸⁹ Görme alanının bu öneminin pedagojik bakımdan büyük bir fikir telkin ettiğini ifade eden Mustafa Şekib Tunç, gözü zekanın en zengin ve aydın öncüsü olarak nitelemektedir.

Hz. İbrahim ‘den sonra Hz. Musa’nın görme arzusu, görmenin diğer duyular yanındaki yerine işaret etmektedir.Edindiğimiz bütün bilgilerden sonra görüyoruz ki , insanlarda egemen olan en büyük tutku görme tutkusudur.

Kur’an-ı Kerim’de görme duyusu ile ilgili bir çok ayet vardır.

“O,gökten su indirendir. Her bitkiyi onunla bitirdik; ondan bitirdiğimiz yeşilden , - birbirine benzeyen ve benzemeyen – yığın yığın taneler , hurmaların tomurcuklarından sarkan salkımlar, üzüm bağları, zeytin ve nar çıkardık . Ürün verdiklerinde ürünlerine, olgunlaşmalarına bir bakın. Bunlarda, inananlar için şüphesiz deliller vardır.”⁹⁰

Burada Kur’an ‘ın istediği bakış manasız, sıradan bir bakış olmayıp, bilinçli öğrenmeye yönelik bir bakıştır.

“Rabbinin gölgeyi nasıl uzattığını görmez misin? İsteseydi onu durdururdu.Sonra biz, güneşi ona delil kılıp yavaş yavaş kendimize çekmişizdir.”⁹¹

⁸⁷ Adler, *İnsanı Tanıma Sanatı*, Çev:Şelale Başar,Dergah Yay.,İst.1985 s.42

⁸⁸ Morgan,*Psikolojiye Giriş* ,Ank.,1991.,s.265

⁸⁹ Garrett,a.g.e.,s.84

⁹⁰ En’am 6/99

⁹¹ Furkan25/45

“Tanrılarımız üzerinde direnmeseydik, doğrusu neredeyse bizi onlardan uzaklaştıracaktı.” derler. Azabı gördükleri zaman, kimin yolunun sapık olduğunu bileceklerdir.⁹²

Bu ayette duyduklarına itibar etmeyen insanların gördükleri zaman öğrenecekleri ifade edilmektedir.

“Musa, tayin ettiğimiz vakitte gelip Rabbi onunla konuşunca , Musa, “Rabbim, bana kendini göster, sana bakayım “dedi. Allah,sen beni asla göremezsın ama dağa bak, eğer o yerinde kalırsa sen de beni beni göreceksın,buyurdu.Rabbi dağa tecelli edince onu yele bir etti ve Musa da baygın düştü. Ayılınca, “Ya Rabbi, münezzehsin, sana tevbe ettim, ben inananların ilkiyim.” dedi.⁹³

Bu ayetten ilk bakışta üç önemli şey öğreniyoruz:

1. Bilgisel doyumun en ideal olanı gözle görmektir.
2. Görme duyusu sınırlı bir duyudur.
3. Sınırlı duyularımızla her şeyi algılamaya kalkmamalıyız.

Aşağıdaki ayetler görerek öğrenmeye işaret eden önemli örneklerdir:

“İnsan yiyeceğine bir baksın.”⁹⁴ “Öyleyse insan neden yaratıldığına bir baksın.”⁹⁵

Baksın çünkü oradan öğreneceği çok şeyler var.Onlar üstlerindeki göğü nasıl yapmışız, süslemişiz bir bakmazlar mı? Onda hiçbir çatlak da yoktur.⁹⁶

Bu ayetlerde görme duyusunun önemi üzerinde durulmakta insanın çevresini gözlemlemesi istenmektedir.

Kur'an insanın gözleminde eşya ve olayları yorumlamasını esas almıştır.Eşya ve olaylara bakmak onlar arasındaki ilişkileri kavramak, varlık sebeplerini keşfetmek Kur'an ın

⁹² Furkan25/42

⁹³ A'raf7/143

⁹⁴ Abese 80/24

⁹⁵ Tarık 86/6

⁹⁶ Kaf 50/6

öngördüğü gözlem türüdür.Kur'an , eşya ve olayları zahiri görünüşleriyle algılamayı yeterli bulmaz; onların künhüne vakıf olmayı ister.

Meselenin önemine binaendir ki Rasulullah :”Allah ‘ım bana eşyanın hakikatini göster.” diye dua etmiştir.

İnsanın kainata hikmetle bakması, onu sorgulaması Kur'an için çok önemlidir.Bu kalitede bir bakıştır ki, insanı kainattaki yapıcı elin varlığından haberli kılar. İnsanın kainata hikmetle bakması ondaki yapıcı eli görmesi, ruh terbiyesi açısından da önem taşır.Bu düşünce insanı, kainatla ve yaratıcısıyla uyumlu bir varlık haline getirir.⁹⁷

Adet ve alışkanlıklar sebebiyle kainat karşısında ruhun durgunlaşacağına, insanın duyarlılığını kaybedeceğine dikkat çeken Muhammed Kutup şunları söylüyor: “Kur'an, bir hayat nizamı, bir eğitim ve din kitabı olarak ruhu bu katılığından uyarmak ve yeniden canlandırmak için kendini özel bir görevle görevli kabul eder.”⁹⁸Yani Kur'an eğitimi,varlık ve olayları değerlendirirken adet ve alışkanlıklara bağlı kalmaz.

İnsanın sağlıklı bir müşahade için duygu ve düşünce bazında hazırlanmış olması da önemlidir.İbn Rüşd “...sanatı bilmeyen, sanata konu olan eşyayı bilemez.Sanata konu olan şeyi bilmeyen de sanatkarı bilemez.”⁹⁹diyor. Bu itibarla insanın çevresindeki varlık ve olaylara karşı duyarlı hale gelmesi gerekmektedir.

Gözlem yapan kimsenin önyargılardan uzak, objektif bir tutuma sahip olması lazımdır. Aksi halde olanı değil kendince olması lazım geleni arar ve görür. Bu ise onun kendi kendisini yanıltması anlamına gelir.

Sağlıklı kafa yapısına sahip olan insanlar, kendi kendilerini yanıltmaz, gözlemledikleri eşya ve olaylar kendi dünya görüşlerine zıt bile olsa onu kabul ederler.

⁹⁷ Abdullah Özbek,a.g.e., s.86,87

⁹⁸ Muhammed Kutup, *İslam Düşüncesinde Sanat*,İst,1979,s.190

⁹⁹ İbn Rüşt , *Faslu'l –Makal*, S.Uludağ,Felsefe –Din İlişkileri, içinde,İst.1985,s.105

“Hikmet müminin yitiğidir; onu nerede bulsa alır.”zihniyetine sahip bir eğitim sisteminde duygusallığa yer yoktur.

Gözlemler denetlenmeye de muhtaçtır.Gözlem yoluyla elde edilen bulguların diğer metotlarla denetlenmesi, tamamlanması gerekir.¹⁰⁰

Gözlemde bulunacak kimselerin, neyi gözlemek istediklerini, bunların hangi şart ve durumlarda daha iyi gözlenebileceklerini önceden bilmeleri gerekir.¹⁰¹ Amaçsız ve bilinçsiz yapılan gözlemler beklenen faydayı sağlamazlar.

Kur'an eğitiminde insanın nasıl bakacağı kadar neye bakacağıda önemlidir.Kur'an 'ın dikkatimizi çektiği odak noktaları bunu göstermektedir.

Gözlem yaparken baş vurmak zorunda olduğumuz en önemli yardımcılarımız sorularımızdır. Sualler vasıtasıyla biz etrafımızdaki eşya ve hadiselerle zihnimizdeki mesele arasındaki ilgiyi bulup çıkarmaya çalışırız.Suali ortadan kaldırdığınız zaman bu ilgiyi keşfedecek vasıta da kalmaz.¹⁰²

Soru insandaki merak hissinin uyanmasını sağlar. O halde hislerimiz ve gözlemlerimiz arasında yakın bir bağ vardır. Hislerin gözlemler üzerinde olumsuz etkileri yanında olumlu etkileri daha fazladır. Araştırmalar, insanın hisleriyle katıldığı bir olayı çok daha net ve berrak bir şekilde gözlemleyebildiğini göstermiştir.¹⁰³

Gözlemde bakış açısı ve teksif noktası mühimdir. Bunlar gözlem sonuçlarını kolaylıkla etkiler. Dikkat edilmesi gereken diğer bir husus da gözlemin, gözlenen faaliyetin seyrini değiştirebileceği gerçeğidir. Teftiş edilen bir sınıfın her zamanki tabiihalinde olamayacağı muhakkaktır. Gözlemcinin bunu bilmesinde fayda vardır. Gözlem mümkün mertebe tabii halde yapılmalıdır.¹⁰⁴

¹⁰⁰N. Armaner,Din Psikolojisine Giriş ,Ank., 1980,s.56

¹⁰¹ Mitat Enç, *Ruh Sağlığı Bilgisi*, İst.,1964,s.27

¹⁰² Ümit Şimşek, *Araştırma Teknikleri*,İst.,1985,s.77

¹⁰³ Şimşek,a.g.e,s.80

¹⁰⁴Yaşar Fersahoğlu, *Kur'an da Zihin Eğitimi* ,Marifet yay.,İst. 1998,s.414

Gözlem olayında yanıltıcı unsurların bilinmesi, yanılgıları en aza indirmesi bakımından önem taşır.Ama tek başına yeterli de değildir. Araştırmacıdaki gözlem kabiliyetinin devamlı geliştirilmesi araştırmacının çevresini sorguladığı gibi kendisini, kendi bilgi ve değerlendimelerini de sorgulaması gerekir.

Yapılan araştırmalar gözlenen bir olayın üç işlemde geçirildikten sonra hafızaya aktarıldığını göstermiştir. Bunlardan birincisi “ tesviye”, ikincisi “sivriltme”, üçüncüsü “eritme” ‘dir.Tesviye ; aldığımız izlenimleri kısaltıp özetleyerek, her türlü fazlalıktan arındırmak işlemidir. Sivrilme; izlenimlerimizin hafızamızda uzun süre saklanıp hatırlanmasını sağlayan sivri yönlerin oluşturulmasıdır. Eritme; aldığımız herhangi bir izlenimi kendi kalıbımıza sokarak dünya görüşümüze, mentalitemize uygun hale getirmemizi ifade eder.

Gözlemde tekrarın önemi tartışılmaz. İnsanlar herhangi bir olayı gözlerlerken ilk bakışta pek iyi görememiş olabilirler. Bu durumda mümkünse gözlemi tekrar etmeleri, olaya daha iyi ve dikkatlice bakmaları gerekir.

Gözlemlerimizde aldığımız intibaları not etmemizin büyük yararları vardır. Bu, bize olayı daha uygun şartlarda daha sağlıklı bir şekilde değerlendirmemizi sağlayacaktır. Ayrıca izlenimlerimizi kaydetmemiz halinde hislerimizin etkisinden de kurtulmuş oluruz.¹⁰⁵

Kur’an ‘da da gözlem modern psikolojide olduğu gibi iki kısımda incelenmektedir.:

1. İç Gözlem 2.Dış Gözlem

Şu farkla ki, Kur’an ‘ın öngördüğü iç gözlem daha geniş bir çerçeveyi ifade etmektedir. Modern psikolojide iç gözlemin daha çok ruhsal bir hüviyet taşımasına rağmen , Kur’an ‘ın öngördüğü iç gözlem bütün insan varlığını ifade etmektedir.

¹⁰⁵ Şimşek,a.g.e.,s.80

Konuyla ilgili olarak şöyle buyrulmaktadır.”Onun hak olduğu meydana çıkıncaya kadar varlığımızın belgelerini onlara hem dış dünyada ve hem de kendi içlerinde göstereceğiz. Rabbinin her şeye şahid olması yetmez mi?”¹⁰⁶

Seyyid Kutup, ayetin yorumunda şunları söylemektedir:”Allah’u teala burada insanoğluna bu kainatın bazı gizliliklerini göstereceğini, kendi iç dünyasının kapalı noktalarını açıklayacağını va’detmektedir.İnsanoğlu dikkatle baktığında o günden bu yana bir çok şeyleri keşfetmiş olduğunu görür.

Kur’an da geçen gezi ve gözlemlerle ilgili ayetlerden birçok ipuçları yakalamak mümkündür.

Batıda da gezi –gözleme önem verilmektedir. Daha önce de bahsettiğimiz gibi J.J.Rousseau da gözlemin önemine inananlardandır. O fikirlerini şöyle ifade etmektedir:

“İlk felsefe hocalarımız , ayaklarımız, ellerimiz ve gözlerimizdir. Bütün bunların yerine kitapları koymak ... çok şeye inanmayı ,fakat hiçbir şeyi bilmemeyi öğrenmektir.”¹⁰⁷

“Zihnin ilk işlemlerinde, duyular daima zihnin kılavuzları olmalıdır; içinde yaşadığımız alemden başka kitap yoktur.”¹⁰⁸

Rousseau, eğitimcilerle şöyle seslenir:

Öğrencinizi , tabiat olaylarına karşı dikkatli hale getiriniz.Kendi seviyesine uygun meselelerle karşı karşıya getiriniz ve bırakınız onları kendi halletsin.”belirterek gözlemin önemine işaret etmektedir.

Batıda gezi-gözleme verilen önem dolayısıyladır ki, değişik araçlarla ders gezileri tertiplenmekte, gerçeklerin gözlenmesi ve incelenmesi sağlanmaktadır. E. Blanguernon , ders gezilerinin asıl amaçlarının pedagojik olduğunu, çocuğu tabiata ve gerçek hayata götürdüğünü , söylüyor ve şöyle devam ediyor:

¹⁰⁶ Fussilet 41/53

¹⁰⁷ Rustin Leif,a.g.e.,s.251

¹⁰⁸ J.J.Rousseau,Emil,III. Kitap,çev:H.Z. Ülgen- Ali Rıza Ülgener- Salahattin Güney,İst.,1956,s.158

“...onun gözlerini açmak, dikkat ve düşüncelerini celbetmek, nesneleri hayatın gerçek şartları içinde keşfettirmek, aynı zamanda onların adlarını öğretmek, en basit ilişkilerini kavratmak amacıyla , belli bir çevre içinde soru sormalarını ister.”¹⁰⁹Bu sorular çocuğun hakikate ulaşmasını sağlar.

Ders gezileri gerçeklerin gözlenmesi ve incelenmesine dayanan metodlu bir araştırma ve uygulamadır.Olayları yerinde görme imkanı sağlar. İnsana inceleme ve isbatlama alışkanlığı kazandırır. Bunun ihtiyacını hissettirir. Bu alışkanlık ve ihtiyaç zihinden şuura geçer. Zihin disiplini bir davranış haline dönüşür. Bu yolla yapılan öğrenmeler zevkli,kolay ve kalıcı olurlar.

Gezi –gözlem yöntemi ilerlemecilik eğitim görüşü içinde yer alır. Pragmatizmin etkisi altında gelişmiştir.İlerlemecilik, öğrenci merkezli öğrenmeye, problem çözmeye ve yaşantılar yoluyla öğrenmeye önem veren , sürekli değişme ve gelişmeyi esas alan ve gelişime dayalı bir toplum yapısı savunan bir eğitim akımıdır.

J.Dewey ; “Eğitim yaşama hazırlık değil yaşamın ta kendisidir.Eğitimin amacı çocuğa düşünmeyi öğretmektir, ne düşüneceğini değil” demiştir.

Eğitimin Amacı :Çocuğa düşünmeyi öğretmektir.Buradaki düşünme,eleştirel ve yaratıcı yani yeni ve orijinal şeyler bularak çevreye etkili ve başarılı uyum sağlamaya yönelik bir düşünmedir.

Öğretim Programı:.Programlar öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düzenlenmiştir.

Öğretim İlke ve Yöntemleri:Öğretimde doğa ile temas esastır.Gözlem ve deney bu akımda çok önemlidir.Yaparak yaşayarak öğrenme yöntemi önemli yer tutar.

Buradan da anlaşıldığı gibi gözleme önem verilmiş. Öğrencilerin çevresiyle etkileşim kurarak yaşayarak öğrenmesi üzerinde durulmuştur.

¹⁰⁹ E. Blanguernon, *Ders gezileri, Çağdaş Pedagojiden Seçmeler*, Ank.,1969, s.184

İKİNCİ BÖLÜM

GEZİ GÖZLEM METODUNUN

UYGULANMASININ İNCELENMESİ

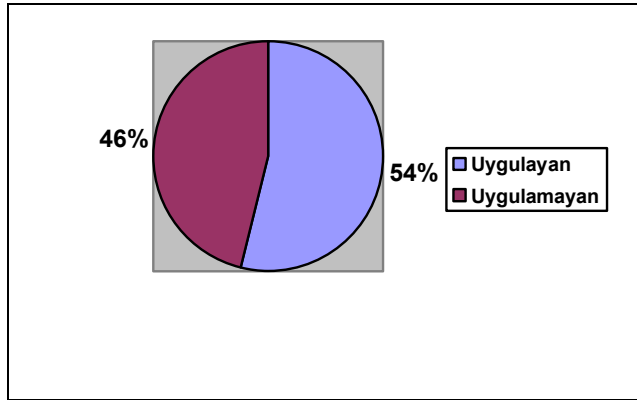
1.MÜLAKATA KATILAN ÖĞRETMENLER HAKKINDA BİLGİ

a)Cinsiyet Durumu:

	Ankete Katılan	Gezi-Gözlem yöntemini uygulayan
Erkek	13	7
Bayan	11	1
Toplam	24	8

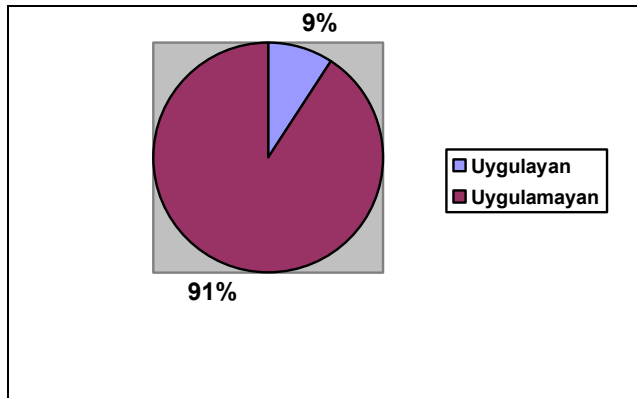
Erkek Öğretmenlerin Gezi-gözlem Yöntemini Kullanma Durumu:

Yüzdelik Gösterimi

Bayan Öğretmenlerin Gezi-gözlem Yöntemini Kullanma Durumu:

Yüzdelik Gösterimi

Mülakata, 13 erkek,11 kadın öğretmenimiz olmak üzere toplam 24 öğretmenimiz katılmıştır. Öğretmenlerimizin gezi-gözlem yöntemini kullanma durumuna baktığımızda, uygulayanların biri dışında hepsinin erkek olduğunu görüyoruz. Bayanların bu yöntemi daha az kullanmasını; öğrencileri kontrol etmenin bayan açısından daha zor olmasına bağlayabiliriz.Erkek öğretmenlerden bu yöntemi kullananlar %54oranındadır.%46 ise başvurmamıştır.Bayan öğretmenlerde ise kullanan %9 oranındadır.%91 bu yönteme başvurmamıştır.

b)Yaş Durumu:

Öğretmenlerimizin yaş durumunu

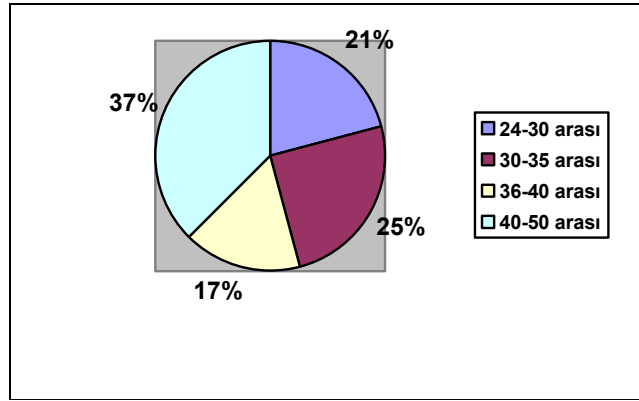
24-30 arasında 5 kişi

30-35 arasında 6 kişi

36-40 arasında 4 kişi

40-50 arasında 9 kişi

Yüzdelik Gösterimi

Gezi-gözlemin uygulanma durumunu yaşlara göre baktığımızda, ileri yaşlardaki öğretmenlerimizin bu yönteme daha çok başvurduğunu görüyoruz.Bunu da tecrübelerinin ve

bilgi birikimlerinin daha fazla olmasına bağlayabiliriz.24-30 yaş arası %21, 30-35 yaş arası %25, 36-40 yaş arası %17, 40-50 yaş arası %37 oranındadır.

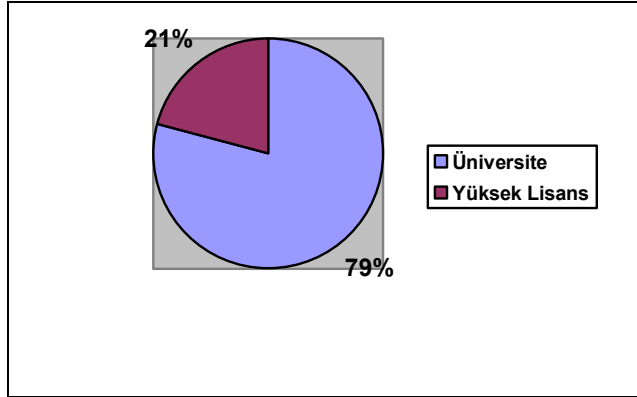
c)Doğum Yeri ve Hayatının Büyük Çoğunluğunu Geçirdiği Yer:

Gezi-gözlem yöntemi uygulayan öğretmenlerimizin çoğunun il veya büyükşehirde yaşadığı sonucuna ulaştık.İmkanları artan öğretmenlerimiz bu yöntemi daha rahat bir şekilde derslerinde uyguluyor.

d)Eğitim Durumu:

	Mülakata katılan sayısı	Yüksek Lisans yapan sayısı
Erkek	13	2
Bayan	11	3
Toplam	24	5

Yüksek Lisans Yapan ÖğretmenlerinYüzdelik Gösterimi

Mülakata katılan öğretmenlerimizden 5 tanesinin yüksek lisans eğitimi yaptığını, diğerlerinin ise lisans düzeyinde olduğunu görüyoruz.Gezi-gözlem metodunu kullanan öğretmenlerimizin hepsinin lisans düzeyinde olduğunu, yüksek lisans eğitimi yapanların bu yöntemi çok fazla kullanmadığını anlıyoruz. Yüksek lisans yapanların oranı %21 iken, lisans mezunlarının oranının % 79 olduğunu görüyoruz.

e)Medeni Durumu:

	Gezi-Gözlem yöntemini kullanma durumu	Evli	Bekar
Erkek	7	7	-
Bayan	1	-	1

Gezi-gözlem yöntemini kullanan öğretmenlerimizin biri hariç hepsinin evli olduğunu görüyoruz.Buda bekar öğretmenlerin gezi-gözlem yöntemine fazla başvurmadıklarını göstermektedir.

f)Fakülte Durumu:

Erkek	47
Erkek	35
Erkek	44
Erkek	47
Erkek	50
Erkek	43
Erkek	49
Bayan	26

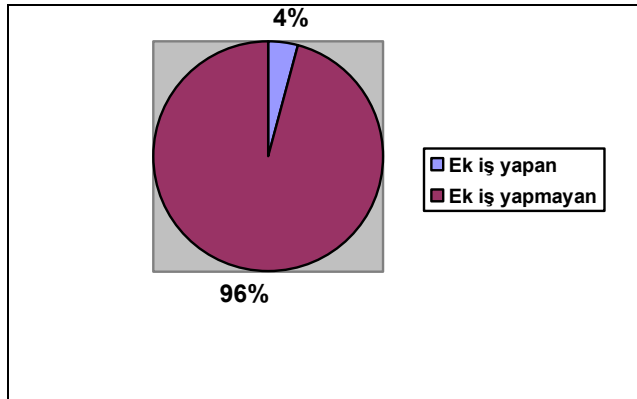
Gezi-gözlem metodunu uygulayanların çoğunun ileri yaşlarda olması , uygulamada bitirilen fakültenin değil, tecrubenin daha etkili olduğunu gösteriyor.

g)Aylık Kazanç:

	Mülakata Katılan Sayısı	Ek iş yapmayan	Ek iş yapan
Erkek	13	12	1
Bayan	11	11	-
Toplam	24	23	1

Öğretmenlerimiz kendilerinin sadece maaş ile geçindiklerini belirtmişler ve bu nedenle bu yöntemi uygularken kendilerinin mali olarak katkı yapamadıklarını ifade etmişlerdir.

Yüzdelik Gösterimi;

Ek işte çalışan öğretmenlerimizin oranı %4 iken, sadece öğretmenlik yapanların oranı %96' dır.

2.DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİNDE KULLANILAN YÖNTEMLER

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri üzerinde İlköğretim okullarında yaptığımız mülakat sonuçlarına göre öğretmenlerimizin, derslerde aşağıdaki yöntemleri kullandığı sonucuna ulaşılmıştır.

- Anlatım Yöntemi
- Soru-Cevap Yöntemi
- Tartışma Yöntemi
- Problem Çözme Yöntemi
- Örnek Olay İncelemesi Yöntemi
- Gezi Gözlem Yöntemi
- Gösterip Yaptırma Yöntemi
- Analiz Metodu
- Sentez Metodu
- Tümevarım
- Tümdengelim
- Küme Çalışması
- Beyin Fırtınası Tekniği
- Drama

2.1.Tartışma Yöntemi:

Tartışma yöntemi dinleme,sorgulama,fikir alış-verişi ve bir konuyu değerlendirme gibi etkinlikleri içerir.

Tartışma yönteminin temel amacı, öğrencileri belli bir konu ile ilgili olarak düşünmeye sevk etmek ve çeşitli fikirler üretmeleri için onları cesaretlendirmektir.¹¹⁰

Bilgilerini,fikirlerini ve düşüncelerini açıkca ortaya koyma imkanına kavuştukları bu yöntemde öğrenciler,sorunları daha iyi anlar,tanımlar ve çözüm yolları önerirler.Ancak anlamlı bir tartışma için gerekli bilgi ve olgunluğa sahip olmayan öğrencilerle bu yöntem uygulanamaz..¹¹¹

Tartışma yöntemi, sınıfta öğretmen –öğrenci etkileşimi ve öğrenci-öğrenci arasında dinamik bir iletişim ve etkileşim örüntüsü meydana getirdiğinden, özellikle kalabalık olmayan sınıflar için ideal bir öğretim yaklaşımı olduğundan,sınıfta demokratik bir öğrenme ortamı oluşturduğundan, öğrencileri öğrenme ortamında aktif hale getirdiğinden, belli bir konuya ilişkin farklı bakış açıları kazandırdığından, öğrencilerde sözlü iletişim ve kendini ifade etme becerileri geliştirdiğinden , öğrencilere sınıf önünde kendi görüşlerini ifade etme cesaretini kazandırdığından Din Kültürü ve Ahlak bilgisi derslerinde de başvurulmuş bir yöntemdir.

2.2.Problem Çözme Yöntemi:

Problem çözme metodu, öğrencilerin o güne kadar öğrenemedikleri, bilemedikleri birtakım konuları kendi kendilerine araştırarak öğrenme yolunun adıdır.Yani hazır bilgilere kolaylıkla sahip olmak yerine, emek sarfederek, araştırarak uğraşarak öğrenmek bu metoda esastır.¹¹²

Okullarda, derslere ve konuların özelliklerine göre bu metoddan istifade edilebilir.Çünkü çocuklara ve gençlere okulda öğretilecek problem çözme usulleri, daha sonraki hayatlarında da kendilerine yardımcı olacak ve ışık tutacaktır.

¹¹⁰ Cavit Binbaşoğlu,*Genel Öğretim Bilgisi*, Ankara,1977,s.204

¹¹¹ Leyla Küçükahmet,a.g.e. ,s.58

¹¹² Mustafa Öcal,a.g.e.,s.226

Onun için okula ve öğretmene düşen görev, öğrencilerin problem çözme kabiliyetlerini geliştirmelerine yardımcı olmak ve bu metoda da mümkün olduğu kadar yer vermektir.¹¹³

Bu yöntemin kullanılması için, derste kazandırılacak hedef davranışların en az uygulama düzeyinde olması ; öğrencilerin ön koşul olan davranışları önceden kazanması gereklidir. Eğer ön koşul davranışları yani bilgi ve kavrama düzeyindeki bilgi ve yeterlilikleri kazanmamışsa, bu yöntem diğer derslerde olduğu gibi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde de kullanılamaz.

Öğretmen bu yöntemi din dersinde kullanırken yalnız yol gösterici, yardımcı olmalı öğrenciyi yüreklendirmelidir. Öğretmen fikirleri sorgular, öğrenmeyi yansıtır, öğrenenlerin düşüncelerini ortaya çıkarır, öğrenci katılımını sağlar ve süreci yönlendirir.¹¹⁴

Kısaca problem çözme yöntemi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde kullanılabilecek yöntemlerden biridir.

2.3.Örnek Olay İncelemesi Yöntemi:

Örnek olay incelemesi, öğrencilerin gerçek hayatta karşılaşılan sorunlu bir olayı sınıf ortamında çözmeleri esasına dayanır. Dolayısıyla, örnek olay incelemesi yönteminde öğrencilerin sorunlu bir olaya aktif olarak katılmaları ve sorunlu olayın nedenleri hakkında fikirler ve çözüm önerileri üretmeleri istenir.¹¹⁵

Sorunlu olay gerçek ya da hayali olabilir. Olayı anlatan ve gerekli verileri kapsayan bir rapor üzerinde çalışan öğrenciler, olayı öğrenir, verileri analiz eder, sorunu değerlendirirler. Tartışarak olayın nedenlerine ya da çözümüne ilişkin öneriler getirirler.¹¹⁶

¹¹³ Nelson Bossing, *Orta Dereceli Okullarda Öğretim*, Çev. Necmi Sarı, MEB.İst., 1953-1955

¹¹⁴ Recai Doğan, Cemal Tosun, a.g.e., s.213

¹¹⁵ Cavit Binbaşoğlu, a.g.e., s.201

¹¹⁶ Leyla Küçükahmet, a.g.e., s.56

Örnek olay incelemesi yöntemi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde Kur'an kıssaları, İslam tarihinden ve Peygamberlerin ve din büyüklerinin hayatlarından kesitlerle seçilen örneklerin ve malzemenin bolluğu nedeniyle sıklıkla kullanılan ve öğrencilerin en çok ilgi duyduğu yöntemlerden biridir.

Konu edilen olayın, öğrenciler tarafından anlaşılacak şekilde sade ve açık bir şekilde düzenlenmiş olması gerekir. Olay bir bütün olarak ele alınmalı, özellikle de olayda tartışılacak öğeler belirgin olarak ortaya konulmalıdır.¹¹⁷

Din öğretiminde konu edilen örnek olaylar Öğrencilerin gözlemlemesinin mümkün olmadığı olaylar içermemelidir.

Örnek olayın sunuşunda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde değişik tekniklerden yararlanılabilir. Film, asetat ve slaytlarla sunulabileceği gibi birkaç öğrenciye görev verilerek dramatize de edilebilir.

Örnek olay incelemesi, öğrencilerin anlama, kavrama, analiz etme, sentezleme, değerlendirme ve yorumlama gibi bir çok yetenelerini geliştirdiğinden, öğrencilere belli bir konu hakkındaki bilgilerini, anlayışlarını ve becerilerini uygulamaya koyma imkanı sağladığından , düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirdiğinden Din kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde de uygulanması faydalı bir yöntemdir.

2.4.Gezi Gözlem Yöntemi:

Gözlem gezisi yöntemi, öğrenme etkinliklerinin sınıf dışına taşırılarak, olay ve olguların canlı olarak, olduğu gibi görülmesi, izlenmesidir. Bu belli öğretim amaçlarının karşılanabilmesi için önceden hazırlanmış bir plan çerçevesinde, belli olayların veya durumların gerçek dünyada incelenmesine yönelik olarak gerçekleştirilen eğitsel faaliyetlerin tümüdür.¹¹⁸Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri ile yaptığımız ankette derslerde bu yönteme başvurduklarını belirtmişlerdir.

¹¹⁷ Doğan,Tosun ,a.g.e.,s.219

¹¹⁸ Saban ,a.g.e,s.212

2.5.Gösterip Yaptırma Yöntemi:

Gösterip yaptırma yöntemi, bir eğitsel amacın nasıl uygulanarak gerçekleştirileceğini göstererek, tekrarlayarak açıklama; sonra da bu sıra düzenine uygun olarak uygulama ve yaptırma yoluyla öğretme yöntemidir. Gösterip yaptırma yöntemi, gösterme ve yaptırma etkinliklerinin birlikte kullanıldığı birleşik bir yöntemdir.

Bu yöntem konuya ilişkin bilgilerin açıklanması ve bu bilgilerin beceriye dönüştürülmesi için gerekli uygulamaların yapılması aşamasında kullanılır.¹¹⁹

Zihni faaliyetlere yer ve ağırlık veren okullarda ve derslerde ise çok az kullanılabilir bir metottur. Din Kültürü ve ahlak Bilgisi derslerinde abdest ve namaz gibi konular “gösteri metodu” ile öğretmen tarafından anlatıldıktan sonra bu metoda geçilebilir.

Abdestin alınışının, namazın kılınışının aslına uygun olarak öğretilmesin de bu metoddan yararlanılabilir.¹²⁰

Yöntemin uygulanmasında örnek uygulama öğretmen tarafından kolaydan zora,basitten karmaşığa doğru hem gösterilir hem de yapılır.Gösterme anında durulup açıklamalar yapılır.Tekrar devam edilir.Sonra benzer uygulamayı öğrenciler yapar. Eksiklikler anında düzeltilir.

2.6.Analiz Metodu:

Çözümleme karşılığı olarak analiz de kullanılmaktadır.Analiz, ilmi maksatlara bağlı olarak,bir bütünü elemanlarına ayırma,çözümleme,tahlil etme demektir.

Öğretimde ise, bir konunun veya ünitenin ayrıntıları üzerinde ayrı ayrı çalışarak, o konunun veya ünitenin analizini yani incelemesini yapmak karşılığı kullanılmaktadır.Analiz, daima sentezle birliktedir.¹²¹

Analiz ve sentez birbirini takip eden iki işlemdir.Ayrıca analizin tümevarım ve tündengelim de yararı vardır.¹²²

¹¹⁹ Özcan Demirel,*Plandan Uygulamaya Öğretme Sanatı*,Pegem A Yay. ,Ank.,2000,s.87

¹²⁰ Mustafa Öcal, a.g.e.,s.225

¹²¹ Alaylıoğlu ve arkadaşı, ag.sözlük

2.7.Sentez Metodu:

Bireşim metodunun bir diğer adı sentezdir.Basit maddeleri veyahut bir maddenin parçalarını veya ayrı ayrı olayları bir araya getirerek yahut da toplayarak onlardan birleşik madde vücuda getirmek veya bir sonuca varma yolu olarak tanımlanabilir. Birleşim metodu, çözümleme metoduna göre, aksi yoldan yürümeyi gerektirir ve onun tabii bir sonucunu teşkil eder.¹²³ Bireşim daima çözümlemeyi izler ve çözümlemenin doğruluğunu değerlendirmemize yardım eder.¹²⁴

2.8.Tümevarım:

Tümevarım , gözlem ve deney yoluyla özel olay ve durumlardan genel kanun ve kaidelere ulaşma yolu olarak tanımlanmaktadır. ¹²⁵

Bu yol örneklerden ilkelere yükselme şeklinde kendini gösterir. Tekil olandan, özel olandan genel olana giden , tek tek olgulardan genel önermelere varan yöntem olarak tanımlayanlar da vardır.¹²⁶

Tümevarım metodunun önemli bir özelliği kulaktan dolma bilginin ve ezberciliğin yerini gözlem ve deneyin alması, hem öğretmenin, hem öğrencinin zihnen aktif olmasıdır.¹²⁷ Bu itibarla eğitim ve öğretimde kullanılmasında büyük yarar vardır.Yalnız bu metodu kullanırken eğittiğimiz kişilerin düşünme düzeylerini çok iyi bilmemiz gerekir.

Bu metodla çalışırken, yalnız öğretmen değil, öğrenciler de faaliyet gösterirler.Sürekli bir ilgi ile konu üzerinde çalışırlar.Bu metod, öğrencilerin inceleme, deney, kıyas ve uygulama yapmalarına geniş ölçüde imkan verir.

¹²² Öcal ,a.g.e.,s.271

¹²³ Alaylıoğlu ve arkadaşları,a.g.sözlük

¹²⁴ Muhip Kocaçınar, *Genel Öğretim Metodu*, III. Baskı, Arkın Kitapevi,İst.,1966,s.157

¹²⁵ Alıcıgüzel,a.g.e,s.254

¹²⁶ Bedia Akarsu, *Felsefe Terimleri Sözlüğü*,İst.,s.181,1988

¹²⁷ Alıcıgüzel,a.g.e,s.254

2.9.Tümdengelim:

Tümel olandan tikelin,genel olandan özelin çıkarılması diyebileceğimiz bu metod, tümevarımın aksine, genel ilkelerden,özel durumlara, vak’alara inen bir akıl yürütme şekli¹²⁸olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tümdengelim, zihnimizin genellerden özelliklere, kanunlardan olaylara, kaidelerden örneklerle geçmek için başvurduğu bir akıl yürütme yolu olarak da tanımlanmaktadır.

Bu metodun bir başka tanımı ise şöyledir: Tümdengelim,genel ilkelerden özel olay veya olgulara inen bir mantıklı akıl yürütme biçimi; kanıtlardan, doğru ve kaçınılmaz hükümler çıkarma yolu; yasalardan olaylara, nedenlerden sonuçlara, kurallardan örneklerle, etkiliyenden etkilenene giderek sonuç çıkarma; biçimsel isbatlama yoludur.¹²⁹

Tümdengelim metodunda önce kanunlar belirtilir, sonra gözlem, deney ve inceleme yoluyla bu kanunların gerçeğe uygunlukları tesbit edilir.Bu metodda da zihin uyanık ve aktiftir. Anketi uyguladığımız öğretmenlerimiz Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde de uygulanabilecek yöntemlerden olduğunu belirtmişlerdir.

2.10.Küme Çalışması:

Küme çalışması öğretimde zaman zaman başvurulacak bir yöntemdir. Bu yöntem, öğrencileri, özellikle insan ilişkilerine alıştırmayı bakımından değerlidir. Bu yöntem, aynı zamanda, öğrencileri, bir amaca yönelmiş ortak çalışma yapmaya da alıştıtır.¹³⁰

Küme çalışmasında 3 veya 5 kişiden oluşan gruplarla çalışmanın daha verimli olduğu yapılan incelemelerde ortaya konmuştur.

Grupla çalışma, öğrencileri bir araya getirmesi ve “benlik” yerine “biz” hissinin gelişmesine yardımcı olması, birlikte öğrenme ve başarıma azminin kuvvetlenmesi bakımından son derece faydalıdır. Çünkü, çocukların yaşdaşları ile bir arada bulunarak birçok

¹²⁸ Mustafa Öcal,a.g.e.,s.270

¹²⁹ Alaylıoğlu ve arkadaşları, a.g.e,s.315

¹³⁰ Saban ,a.g.e.s.182

şey öğrendikleri sosyal psikolojinin tesbitleri arasındadır.¹³¹ Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde de kullanıldığında, dersin daha verimli olmasına katkı sağlayacaktır.

2.11.Beyin Fırtınası Tekniği:

Beyin fırtınası, uzun süreli bellekte var olan ve bir sorunla karşılaşıldığında yeni bilgileri hızlı, seri kullanarak yaratıcı düşünce üretme tekniğidir.

Öğrenilen konulardan biri güncelleştirilerek ve ilginç bir sorun haline getirilerek bu teknik uygulanabilir. Beyin fırtınası tekniği ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde bazı problemleri öğrencilere düşündürtebilir, çözüm yolları üretmelerini isteyebiliriz.

Dersle ilgili bir konuya, soruna çözüm getirmelerini, hayal yoluyla düşünce, fikir üretmelerini sağlayabiliriz. Beyin fırtınası tekniği, din dersinde de öğrenci merkezli işlenir. Öğrencinin düşünmesi sağlanır.¹³²

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde bu tekniği şöyle uygulayabiliriz:

Öncelikle öğretmen işleyeceği konuyu gruba tanıtır. Bu tanıtmadan sonra sınıftaki öğrencilerden konu hakkındaki düşünceleri, eleştirileri, sözcük yada cümlelerini söylemeleri istenir. Bu arada her söylenen fikir, cümle, çözüm teklifi diğerlerinin yeni ve iyi buluşlar ortaya çıkarmalarını sağlar, onları yöneltir.¹³³

Din dersinde de bu tekniği, sorun yada konu hakkında mümkün olduğunca çok fikir üretmek için kullanmalıyız.

2.12.Drama Tekniği:

Drama; doğaçlama, rol yapma ve tiyatro tekniklerinden yararlanarak öğrencilerin bir yaşantıyı, bir olayı, bir fikri veya soyut kavramı oyunsu süreçlerle canlandırmasıdır.

Drama önemli bir öğrenme yoludur. İnsanın bilimsel ve toplumsal sorunlar üzerinde düşünmesine yardım etmenin bir yolu da dramadan geçer.

¹³¹ Halil Fikret Kanad, *Terbiye Sosyolojisi*, Ank., 1958, sh.141

¹³² Doğan, Tosun, a.g.e., s.237

¹³³ Doğan, Tosun, a.g.e., s.237

Drama tekniğinin içinde yer alan, kendini başkalarının yerine koyma yani empati kurma; din öğretiminin temelinde yatan başkalarının inançlarına, düşüncelerine karşı hoşgörölü olmayı ve saygı duymayı destekler niteliktedir.

Öğretmen, öğrencilerin dersten sıkıldıkları anlarda drama tekniğini kullanarak, öğrencilerin günlük hayatlarını, gözlemlerini ve geçmiş yaşantılarını sınıf ortamına taşımalarını sağlayabilir.

Din Kùltürü ve Ahlak Bilgisi dersi drama tekniğinin türleri için de çok uygun bir derstir. Örneğın birçok dini hikaye, olay bu tekniğın türleri kullanılarak sınıf ortamına taşınabilir ve öğrenme daha aktif, kalıcı ve kolay hale getirilebilir.

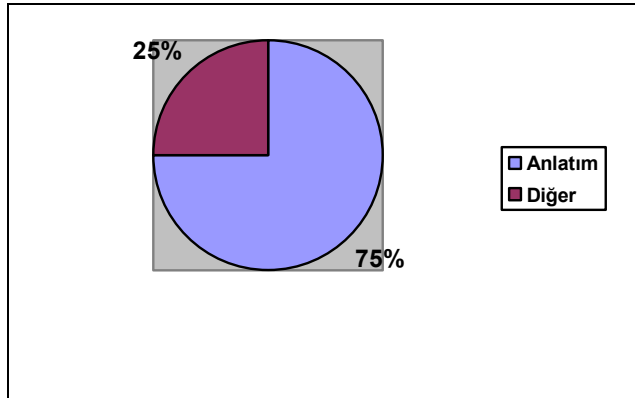
3.DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİNDE EN SIK KULLANILAN YÖNTEMLER

Mülakata katılan öğretmenlerimiz Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde en çok anlatım ve soru-cevap metodunu kullandıklarını ifade etmişlerdir.

	Katılan Kişi	Kullanan
Anlatım	24	18
Soru-Cevap	24	12

3.1.ANLATIM:

Yüzdelik Gösterim

Öğretmenlerimizin %75 anlatım yöntemini en sık kullandıkları yöntem olarak belirtmişlerdir.

Anlatım yöntemi ile öğretmenlerin sahip oldukları çok miktarda bilgiyi sınıfta pasif alıcı konumundaki çok sayıda öğrencilere aynen aktarmaları kastedilir.¹³⁴

¹³⁴ Binbaşoğlu ,a.g.e,s.185

Anlatım yöntemine, daha çok belli bir konu ile ilgili bilgi aktarırken, belli bir konuya giriş yaparken ya da belli bir konuyu özetlerken başvurulmalıdır.

Klasik bir öğretim yöntemi olan anlatım yöntemi, eğitimde öğretmen merkezli bir anlayışı temsil eder.

Anlatım yöntemi, sözlü anlatıma daha çok yer verdiği için, sözlü anlatım yeteneğinin geliştirilmesi gereken yer ve durumlarda rahatlıkla kullanılabilir. Anlatma yöntemi, okuma dersleri ile ilgili “anlatımlar” için belki en iyi yöntemdir.

Anlatma yöntemi, daha çok, yaşantıların zenginleşmesi ve zekanın gelişmesinden sonra güvenle uygulanabilir. İlkokul çocuklarına bol gözlem ve inceleme gezileri yaptırmak; sonra. Bunlar üzerine konuşma, anlatma ve tartışma olanağı vermek, öğrencileri, birbirimizin dilinden anlar duruma getirmek (yani “anlatma” yöntemini uygulayabilir duruma getirmek) için gereklidir.¹³⁵

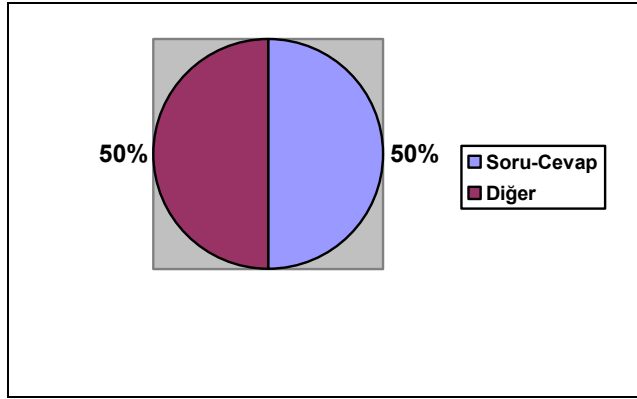
Anlatma yöntemi ile DKAB dersini anlatmak ve başarıya ulaşmak öğretmenin göstereceği çabayla doğru orantılıdır.

Öğretmen eğer anlatma yöntemini kullanırken bu yöntemi destekleyici olan mantıklı düşünme ve akıl yürütme, sözel ve görsel işitsel desteği iyi sağlarsa tam öğrenme gerçekleşebilir.

¹³⁵ Saban, a.g.e., s.160

3.2.Soru-Cevap Yöntemi:

Yüzdelik Gösterim

DKAB öğretmenlerimizin ikinci olarak üzerinde durdukları yöntem soru-cevaptır. Soru, insan zihnini etkinliğe yöneltmekte,konu üzerinde düşünmesini sağlamaktadır. Herbert Sorenson, soru sormanın öğrencide öğrenmeye matuf bir ruh halini hazırlayacağını söylemektedir.¹³⁶

Soru sorma, insan zihnini çalışmaya zorlaması, onu anlaşılmış bilgilere götüren bir yol olması dolayısıyla sürekli kullanılmıştır.¹³⁷

Soru-cevap metodunun bir başka yararı, yaratıcı düşünmeye, ferdi teşebbüs kabiliyetini geliştirmeye, serbest konuşma ve tartışmaya imkan ve fırsat hazırlamasıdır.¹³⁸Bu suretle insan, kendine güven de kazanır.

Din dersinde öğretmen soru-cevap yöntemi ile öğrencilerin tecrübelerine dayanır ve bunları ders konusu haline getirir; hangi bilginin hangi tecrübelerle bağlanabileceği konusunda öğrenciler öğretmene yardım edebilecek durumdadırlar.

Çocukların sordukları sorular genellikle ilgilendikleri ve merak ettikleri konuların göstergesidir.Aynı zamanda sorular, çocuğun düşünce seviyesini belirlemede birer ipucu olabilirler.

¹³⁶ Sorenson,a.g.e., s.353-354

¹³⁷ Leif-Rustin,a.g.e.,s.235

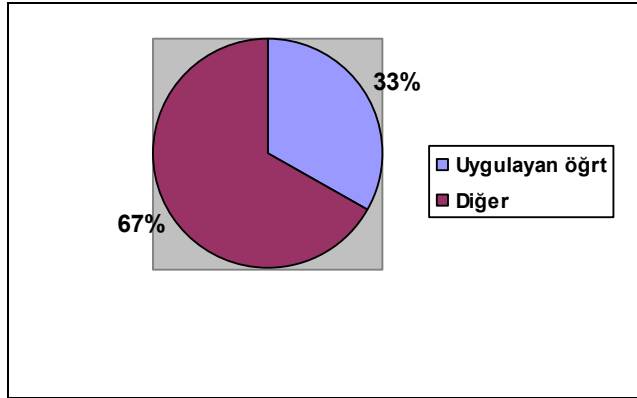
¹³⁸ Özbek, a.g.e.,s.172

Soru-cevap şeklinde işlenen bir din dersi düşünme, karşılaştırma yapma ve problem çözme gibi becerilerin gelişmesine katkıda bulunur; öğrenci herkesin bildiği mevcut bilgilerden hareketle yeni bilgilere ulaşır.

Din öğretiminde soru-cevap yöntemi, öğrenmek için en uygun ortamı oluşturur.Soru-cevap yönteminin önemi, öğrenciyi hazır bilgi alan değil, bilgi üretir hale getirmeye katkısıyla ortaya çıkar.¹³⁹

4.DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİNDE GEZİ –GÖZLEM YÖNTEMİNİ KULLANMA DURUMU

Katılan Öğrt. Sayısı	Kullanmayan	Kullanan
24	16	8

Yaptığımız görüşmede öğretmenlerimizin çoğunun gezi-gözlem metodunu uygulamak istemelerine rağmen kullanmadıkları sonucuna ulaştık.24 öğretmenimizle yaptığımız görüşmede 8 öğretmenimiz bu metodu kullandığını belirtmiştir.Bir kısmı yıllık planlarına almadıklarını, bir kısmı da alsada uygulamadıklarını belirtmişlerdir.Uygulayan öğretmenlerimizin oranı %33 iken, diğerlerinin oranı %67’dir.

¹³⁹ Doğan ,Tosun ,a.g.e.,s.208

5.GEZİ-GÖZLEM METODUNUN KULLANILABİLECEĞİ ÜNİTELER

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde,öğretmenlerimizin görüşleri ve yaptığımız yıllık plan incelemeleri sonucunda aşağıdaki konularda bu metodun kullanımın uygun olacağı sonucuna ulaştık.

- Sevinç ve Üzüntüleri Paylaşım Ünitesi(4.sınıf)
- İbadet Konusunda Bilgilendirilim Ünitesi(5.sınıf)
- Allah’a İnanıyorum Ünitesi(5.sınıf)
- Paylaşım Yardımlaşım Ünitesi(6.sınıf)
- Namaz Bir İbadettir Ünitesi(6.sınıf)
- Vatanımızı ve Milletimizi Seviyoruz Ünitesi (6.sınıf)
- Dinleri Tanıyalım Ünitesi(7.sınıf)
- Kültürümüz ve Din Ünitesi(8.sınıf)

Üniteler	Kullanan öğrt sayısı
Namaz Ünitesi	10
İbadet Öğrenimi	18
Dinleri Tanıyalım	3

5.1.Sevinç ve Üzüntüleri Paylaşım:

Bu ünite;

Kazanımlar:

-Dini ve milli bayramlar ve kandil gecelerinin, sevgi ve paylaşım açısından önemini kavrar.

-Cuma gününün Müslümanlar için önemini kavrar.

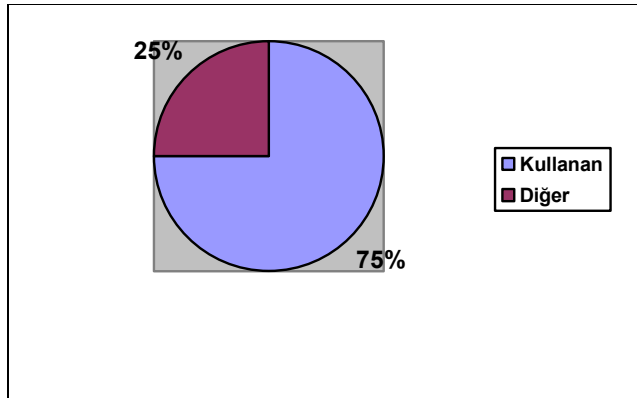
-Sevinç ve üzüntülerin paylaşılmasında milli ve dini bayramlarımızın önemini kavrar.

- Dini ve Milli Bayramlarımız
- Kandil Geceleri
- Cuma Gününün Önemi

Konularını işlerken bu yöntemi kullanabiliriz.Toplum olarak birlikte sevindiğimiz günler vardır.Dini ve milli bayramlarımız bunlardandır. Dini bayramlarımızda, öğrencilerimizin bunu yaşayarak anlamalarını sağlamak manevi duygularının gelişimi açısından önemlidir.Milli Bayramlarımız konusu, bu bayram tarihlerinde işlenirse, öğrencilerimizin bu duygu kazanımı dersin kalıcılığını daha da arttıracaktır.

Cuma namazında bir camide bulunmak, kandil gecelerinde bununla ilgili bir programa gitmek, öğrencilerimizin bu duyguları yerinde yaşaması konunun öğrenilmesi açısından önemlidir.

5.2.İbadet Konusunda Bilgilenelim:

Bu ünite de kullanan öğretmenlerimizin oranı %75 iken, %25 başvurmamıştır.

Kazanımlar:

- İbadetin anlamını kavrar.
- İbadetle ilgili kavramları açıklar.

Bu ünite de cami yi tanıyalım konusu gezi-gözlem metodu kullanılarak işlenebilir.İslam dininde toplumsal ilişkilerin geliştirilmesine,insanların birlik ve beraberlik içinde olmalarına önem verilir.Bunun için bazı ibadetlerin topluca yapılması öğütlenir.Bundan dolayı, Müslümanlar, ibadetlerini toplu halde yapabilmek amacıyla camiler yapmışlardır.

İslam dininin en önemli ibadet yeri olan camiler öğrencilerimize anlatılırken, yerinde öğretilmesi konunun kalıcılığını sağlaması açısından önemlidir.

Camiyi gezi-gözlem yöntemiyle inceleyerek, camide yapılan faaliyetleri, cami görevlilerini, cami ile ilgili davranış kurallarını öğrencilerimizin görerek öğrenmesini sağlamış oluruz.

5.3.Allah’a İnanıyorum:

Kazanımlar:

- Evrendeki düzenden hareketle yaratıcının varlığını kavrar.
- Allah’ın eşi ve benzeri olmadığını kavrar.

Allah ‘ın varlığı , evrendeki düzen , dünyadaki her şeyin Allah tarafından yaratıldığını anlatmak ve öğrencilere kavratmak en iyi gezi-gözlem yoluyla olur.

İnsan akıllı bir varlıktır.Olaylar ve varlıklar üzerinde düşünür ve gözlemlerde bulunur.Yaşadığı çevrenin, dünyanın ve evrendeki varlıkların uyum içinde olduğunu fark eder.Evreni oluşturan tüm varlıklarda bir düzen vardır. Hava, dağlar, denizler, bitkiler, hayvanlar vb. her şey uyumlu ve dengelidir.

Bütün bunların kendiliğinden olması mümkün değildir.İnsan çevresini gözlemleyerek Allah’ın varlığını daha iyi anlar.

5.4.Paylaşalım ve Yardımlaşalım:

Kazanımlar:

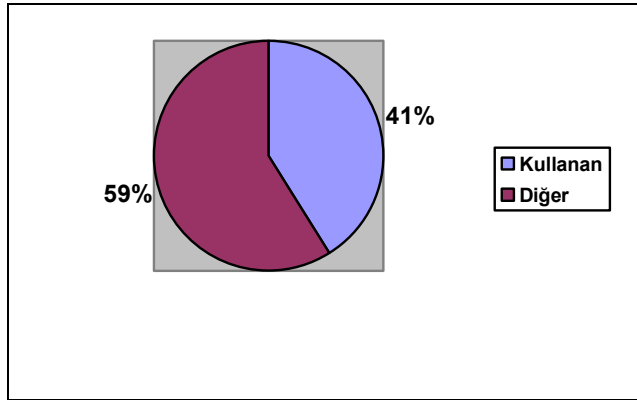
-İnsanları iyilikle anmaya, zor durumda olanlara yardıma , hastaları ziyaret etmeye istekli olur.

Paylaşma ve yardımlaşma konusu işlenirken yardımlaşmanın önemini belirtmek ve öğrencilerimizde yardımlaşma duygusunun gelişmesini sağlamak için bu yöntemi kullanabiliriz.

Sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme kurumu, huzur evi gibi yerlere gezi düzenleyebiliriz.

Kimsesiz çocuklara ve yaşlı insanlara yardım etme duygularının gelişmesine katkı sağlamış oluruz. Yardımlaşma kurumlarımızı tanıtırken, dinimizin yardımlaşma ve dayanışmaya verdiği önemi kuru kuru anlatmak yerine yaşayarak öğrenmelerini sağlamak daha kalıcı olacaktır.

5.5.Namaz Bir İbadettir:

Bu ünite de gezi-gözlem yöntemini kullanan öğretmenlerimizin oranı %41 iken, %59'u başvurmamıştır.

Kazanımlar:

-Namazın bireysel ve toplumsal katkılarının farkında olur.

-Vakit, cuma, teravih, bayram ve cenaze namazlarının ne zaman ve nasıl kılındığını bilir.

Namaz,Allah'ın yerine getirilmesini istediği bir ibadettir.Bu ibadet tek başına olduğu gibi toplu olarakta yapılır.İslam dininin ibadet yeri olan camilerimizde bu açıdan çok önemlidir.

Namazın kılınışı,abdest alımı,cemaatle namaz,cuma ve teravih,bayram,cenaze namazı gibi konular anlatılırken namaz kılınan mekanlara gidilmesi konunun öğretimine katkı sağlayacaktır.Namaz kılınışını görerek yerinde öğrenen öğrenci,önemini daha iyi kavrayacak ve öğrencide manevi duyguların gelişimine katkı sağlayacaktır.

5.6.Vatanımızı ve Milletimizi Seviyoruz

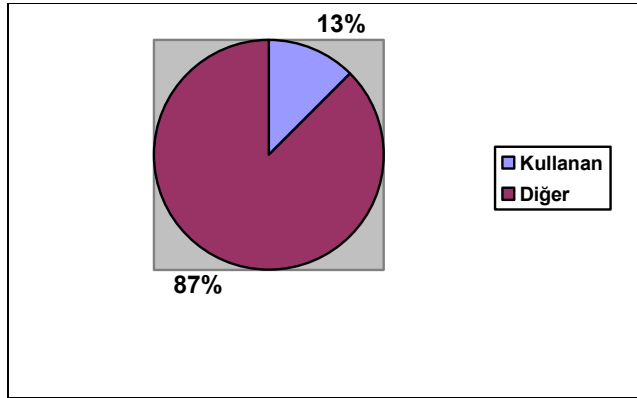
Kazanımlar:

-Her insanın neden vatan ve milletini sevmesi gerektiğini açıklar.

-Gazilerimize saygı duyarak gereken değeri vermenin ve şehitlerimizi rahmet ve minnet duygusu ile anmanın bilincinde olur.

İslam dininin çok önem verdiği ve millet olarakta çok değerli gördüğümüz bir merteye olan şehitlik konusu işlenirken de gezi-gözlem yönteminden faydalanabiliriz.Yurdunu ve milletini savunmak için hayatını feda etmiş şehitlerimizi anlatırken, şehitlerimizin bulunduğu bir yere yapılan ziyaret, manevi duyguların gelişmesine ve şehitliğin öneminin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

5.7.Dinleri Tanıyalm:

Gezi-gözlem yöntemini bu ünite de kullanan öğretmenlerimizin oranı %13 iken, %87'si bu ünite de başvurmamıştır.

-Günümüzde yaşayan büyük dinleri temel özellikleri ile tanır.

-İslam'ın büyük dinler arasındaki yerini kavrar.

Din, bir topluluğun sahip olduğu inançlar, ibadetler ve ahlaki kuralların bütünüdür. Din ilk insandan son peygamber Hz. Muhammed'e kadar her zaman var olmuş bir gerçekliktir. İnsanlık tarihi boyunca pek çok din ortaya çıkmıştır.

Bunlardan Yahudilik, Hristiyanlık, İslamiyet dinlerini anlatırken öğrencilerimizle bu dinlerin kutsal mekenlerine gezi düzenleyebiliriz.

Yahudilik anlatılırken sinagog veya havraya, Hristiyanlık anlatılırken kiliseye, İslamiyet anlatılırken camiye götürmek, öğrencilerin dinleri yerinde tanımasına fırsat verecektir. Böylece görerek öğrenmesi bilgilerini değerlendirmesini sağlayacaktır.

5.8.Kültürümüz ve Din:

Kazanımlar:

-Dil, örf, adetler, musiki ve mimarideki dini motiflere örnekler verir.

-Kültürel değerleri korumaya özen gösterir.

Kültür; bir toplumun üyelerinin tarih boyunca oluşturduğu, kendine özgü şekil verdiği, bilgi, dil, inanç, sanat, ahlak, adet, gelenek, görenek ve alışkanlıkların toplamıdır. Din ile kültür arasında güçlü bir bağ vardır. Din kültürel özelliklerimizi şekillendirmiştir.

Mimarimizdeki dini motifler konusu işlenirken öğrencilerimize cami, medrese, kervansaray, imarethana, mescit, kümbet, darüşşifa, darülacezeler tanıtılırken bu metot kullanılabilir. Öğrencilere yakın çevrede bulunan ve kültürel mirasımızı yansıtan mimari ve tarihi eserler gezdirilir. Ziyaret edilecek eserle ilgili öğrenciler bilgilendirilir.

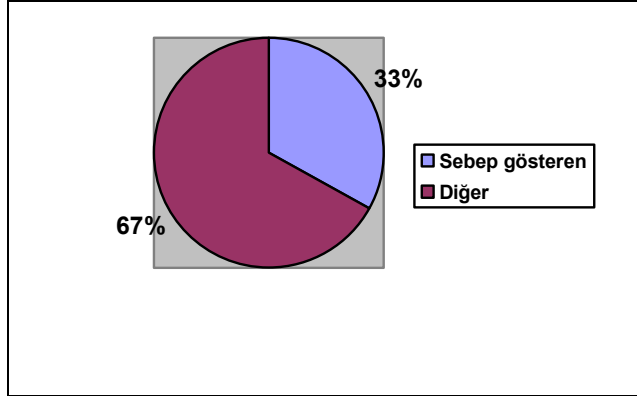
6.GEZİ-GÖZLEM METODUNUN KULLANILMAMA SEBEBLERİ

DKAB derslerinde gezi- gözlem yöntemini kullanmayan öğretmenlerimiz bunun nedenlerini şöyle sıralamışlardır:

- Maddi Durum
- Sorumluluk Almanın ve Organize Etmenin Zor Olması
- Öğrencileri İdare Etme Zorluğu(Güvenlik)
- Zaman Zaman Yanlış Mecralara Çekilme Endişesi
- Vakit Problemi
- İdari Zorluklar(İzin Almanın Zor Olması)
- Okul İmkanları

6.1.Maddi Durum:

Katılan Öğrt Sayısı	Sebeup Olarak Belirten
24	8

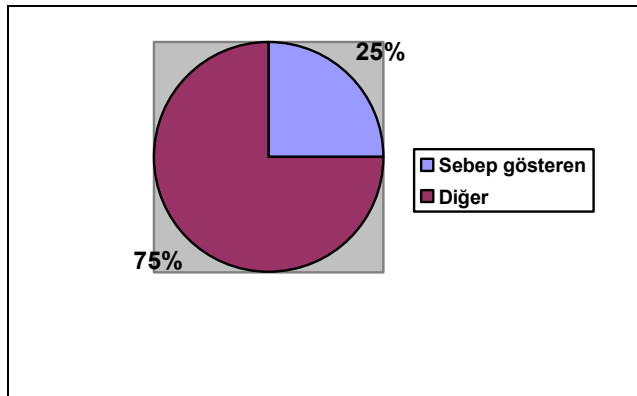
Maddi durumu sebep olarak gösteren öğretmenlerimizin oranı %33'dür.

Öğretmenlerimizle yaptığımız ankette en fazla üzerinde durulan sebep maddi durumdur. Öğretmenlerimiz, öğrencilerin durumlarının çok iyi olmadığını ve gezi için ek para toplamanın ailelere külfet olduğunu belirtmişlerdir.

Kendilerinin de maaşla geçindiklerini belirtmişler ve bu tür faaliyetler için para harcamalarının mümkün olmadığını söylemişlerdir.

6.2.Sorumluluk Almanın ve Organize Etmenin Zor Olması

Katılan Öğrt Sayısı	Sebebi Olarak Belirten
24	6

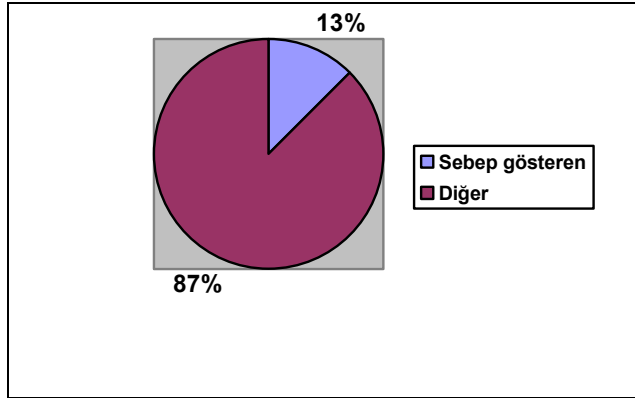

Sorumluluk almanın ve organize etmenin zor olması nedeniyle bu yönteme başvurmayan öğretmenlerimizin oranı%25'dir.

Bu yöntemin sorumluluk gerektirdiğini, öğrencileri toplamanın ve onlarla ilgilenmenin zor olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca araba tutulması, gidilecek yerin belirlenmesi ve bununla ilgili bilgi toplanılması, hangi öğretmenlerin katılacağı vb. konuların belirlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Organize etmede karşılaşılan zorluklar nedeniyle çok fazla kullanamadıklarını söylemişlerdir.

6.3.Öğrencileri İdare Etme Zorluğu:

Katılan Öğrt Sayısı	Sebeup Olarak Belirten
24	3

Öğrencileri idare etme zorluğunu sebep olarak gösterenlerin oranı %13'dür.

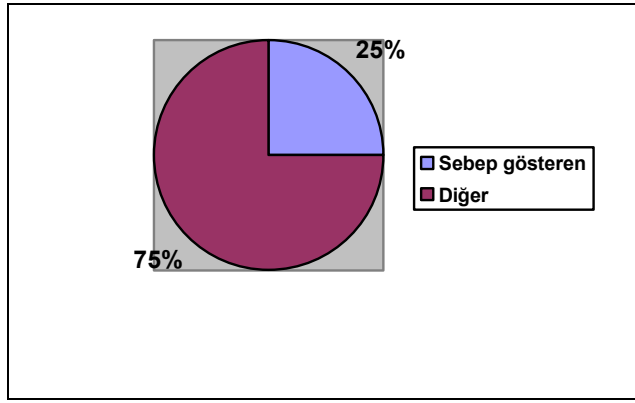
Ders amaçlı düzenlenen gezilerde öğrencilere ön bilgi verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin gezinin bir eğlence durumu olmadığını kavramaları gerekir.

Çünkü amaçsız yapılan bir gezi-gözlem öğrencilerin davranışlarını kontrol etmesini engellemekte ve dikkatini toplamasını güçleştirmektedir.

Bunların yanında çok kalabalık gezilerde öğrencileri kontrol probleminin yine de yaşandığını belirtmişlerdir.

6.4.Zaman Zaman Yanlış Mecralara Çekilme Endişesi:

Katılan Öğrt Sayısı	Sebep Olarak Belirten
24	6

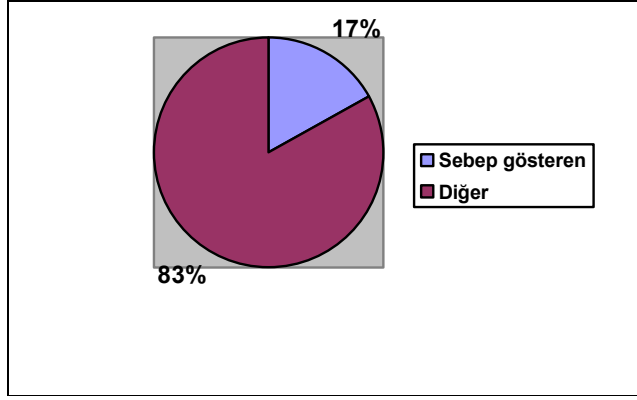
Sebep olarak gösteren öğretmenlerimizin oranı% 25’dir.

Ülkemizde her okulun bulunduğu çevre aynı şartlara sahip değildir.Öğretmenlerimiz Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde düzenlenecek bir cami gezisinin bazı durumlarda çevresel tepki alacağından endişe etmektedirler.

Bazen okul yönetiminin bazen velilerin bu durumu çok sıcak karşılamadıklarını söylemişlerdir.Küçük şehirlerde bu durumla karşılaşma olasılığının daha az olduğunu özellikle büyük şehirlerde yanlış anlaşılmaktan çekindiklerini söylemişlerdir.

6.5.Vakit Problemi:

Katılan Öğrt Sayısı	Sebep Olarak Belirten
24	4

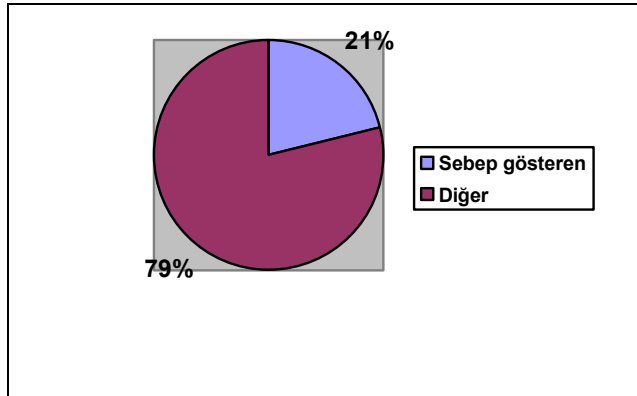
Sebebi olarak gösteren öğretmenlerimizin oranı %17'dir.

Öğretmenlerimizin üzerinde durduğu bir nokta da bu gezilerin çok vakit alıyor olmasıdır. Bir sınıfı götürdüklerinde diğer sınıfın derslerinin boş geçmek durumunda kalması, bu yöntemin kullanılmasını zorlaştırmaktadır.

Ayrıca öğretmenlerimiz okul dışında farklı işle de meşgul olduklarını belirtmişler, kendilerinin zamanının dolu olduğunu bu nedenle de okul saatleri dışında zaman ayırmanında mümkün olmadığını söylemişlerdir.

6.6.İdari Zorluklar:

Katılan Öğrt Sayısı	Sebebi Olarak Belirten
24	5

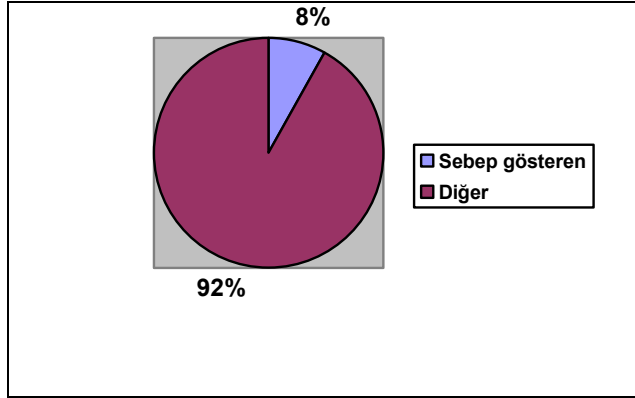

İdari Zorluklar nedeniyle başvuramayanların oranı%21'dir.

Dersle ilgili bir gezi düzenleneceği zaman izin alma konusunda proplem yaşadıklarını bu nedenle uygulayamadıklarını ifade etmişlerdir.Gezi-gözlem yönteminin uygulanmasında idarenin de katkısının olması gerektiğini öğretmenlerin desteklenmeden tek başına zorlandığını söylemişlerdir.

6.7. Okul İmkanları:

Katılan Öğrt Sayısı	Sebeup Olarak Belirten
24	2

Sebeup olarak belirten öğretmenlerimizin oranı%8'dir.

Her okulun aynı şartlara sahip olmadığı ülkemizde, bu yöntemin okullarda uygulanma durumunun da farklılık gösterdiğini söylemişlerdir.

Küçük okullarda ve küçük şehirlerde daha rahat gezi yapıldığını, hem maliyet hem de mesafe açısından daha uygun olduğunu, büyük şehirlerde okulun imkanları iyi olsada okulların kalabalık olmasının bu durumu zorlaştırdığını belirtmişlerdir.

7. GEZİ-GÖZLEM METODUNU DİĞER METODLARLA KARŞILAŞTIRDIĞIMIZDA ÖĞRENME ÜZERİNE KATKISI

Yaptığımız mülakat sonuçlarında öğretmenlerimiz aşağıdaki nedenleri belirterek gezi-gözlem yönteminin önemini vurgulamışlardır.

- Öğrenilenlerin Kalıcılığını Arttırmaktadır.
- Gördükleri Daha Dikkat Çekici ve Etkili Olmaktadır.
- Diğer Yöntemleri Pekiştirmektedir.
- Yaparak Yaşayarak Öğrendiği İçin Öğrenci İçin Sıkıcı Olmaz.
- Sınıf Ortamının Monotonluğundan Öğrencileri Kurtarır.
- Grupla Çalışmanın Kural ve İlkelerini Öğrenir.

7.1.Öğrenilenlerin Kalıcılığını Arttırmaktadır

Gezi-gözlem metodunda öğrenci daha fazla duyusunu kullanmaktadır. Görme duyusunda öğrenme üzerinde %75 etkilidir. Buda anket yaptığımız öğretmenlerin ifade ettiği gibi öğrenilenlerin kalıcılığını daha da arttırmaktadır. Öğrenilen bilgilerin çabuk unutulması engellenmiş olur.

7.2.Gördükleri Daha Dikkat Çekici ve Etkili Olmaktadır

Gezi-gözlem, öğretmen rehberliğinde ve planlı yapıldığında öğrencilerin dikkati öğrenilen konuya odaklanabilir.Dolayısıyla öğrenme kolaylaşır ve eksik kalabilecek hususlar hatırlatma ve gelen soruları yerinde cevaplandırma ile tamamlanabilir.

7.3.Diğer Yöntemleri Pekiştirmektedir

DKAB derside diğer derslerde olduğu gibi tek bir yöntemle işlenmez.Öğretmen konunun özelliğine göre derste değişik metodlar kullanmalıdır.Ders anlatımı böylece zenginleştirilmiş olur.Gezi-gözlemin de anlatım, soru-cevap vs. yöntemlerle etkinliği artırılabilir.

Gezi-gözlem yaparken amaçlarımız hakkında bilgi vermek için anlatım yöntemini, öğrencilerin dikkatini çekmek için soru-cevap yöntemini kullanabiliriz. Böylece daha fazla yöntemi bir arada kullanmış oluruz.

7.4.Yaparak Yaşayarak Öğrendiğinden Öğrenci İçin Sıkıcı Olmaz

Yaparak yaşayarak öğrenmenin öğretim alanındaki rolü büyüktür. Öğrenci; bilgi ve becerileri gerçek yaşantılar içinde kazanmış olur. Öğrenilen konunun kalıcılığını yaparak yaşayarak öğrenme %90 oranında etkilemektedir. Ayrıca öğrenci, öğretmenin aktif olduğu metodlar yerine kendisinin etkin olduğu bu yöntemle dersi daha zevkli öğrenmiş olur.

Öğrenci merkezli etkinlikler yaparak yaşayarak öğrenmeyi, öğrencinin düşünmesini, araştırmasını, var olan bilgiyi kullanmasını, yeni bilgiler elde etmesini sağlayacak şekilde olmalıdır. Bunlar olmazsa olmaz koşullardır.

7.5.Sınıf Ortamının Monotonluğundan Öğrencileri Kurtarır

Eğitime yapılan en eski eleştirilerden biri, kapalı kapılar arkasında ve gerçek öğrenmeye yer vermemesidir.Gözlem gezisi yöntemi bu eleştirileri bir ölçüde karşılamaktadır.Çünkü bu yöntemle öğrencilere “Gerçek dünyayı görme” imkanı sağlanmaktadır.

Öğrenciler öğretim materyalinin olduğu yere giderek, gözlem yapma ve bu materyallerin doğal yerleşimlerinde çalışma imkanına sahip olurlar.Öğrenciler sınıf ortamının monotonluğundan kurtulmuş olurlar.

7.6.Grupla Çalışmanın Kural ve İlkelerini Öğrenir

Gezi-gözlem toplulukla uygulanan bir yöntem olduğu için öğrencilerin birbiri ve öğretmenlerle olan ilişkilerini geliştirir. Öğrencilerin, beraber çalışmanın kural ve ilkelerini öğrenmesini sağlar.

8.GEZİ-GÖZLEM YÖNTEMİ UYGULAMASINDA YAPILMASI GEREKEN İŞLEMLER

Gezi-gözlem metodunu uygularken öğretmenlerimiz, gezi planı hazırladıklarını, sonrasında ise öğrencilere izlenimleri için ev ödevi hazırlattıklarını belirttiler.

GÖZLEM PLANI ŞEMASI

1.Gözlemin yapılacağı yerin adı:

2.Yapılacak gözlem konusunun adı:

3.Gözlemi kimlerin, kiminle ne zaman yapacağı:

4.Gözlemin amaçları:

5.Gözleme konu olan nesne ve olayın bilimsel adı ve halk arasında adının ne olduğu:

6.Gözleme konu olan nesne ve olayın esas öğeleri ve bunların her biri ile ilgili bilgiler:

7. Yukarıdaki konularda kimlerin bilgi vereceği:

8.Öğrencilere veya öğrenci gruplarına, gözlem yerinde incelenmek üzere verilecek ödevler(Planın gövdesi bu kısımdır.Buraya neler yazılacağı konuya, olanak ve koşullara göre değişir.Burada konu, öğretmen tarafından çözümlenmeli ve öğretmenin rehberliği ile öğrencilerin bireşim yapmaları sağlanmalıdır.)

9.Gözlem konularının çeşitli etkinliklerle temsili ve anlatımı

10.İncelenen konu ile gözlemin amaçları arasındaki bağıntıyı belirtecek biçimde sorunlar:Gözlem sonucunun denetimi ve fıkren işleme.Bu sorunlar, öğrenci tarafından gözlem sonucunda çözüldüğü takdirde, gözlemin yararlı olduğunu belirtecek özellikte olmalıdır.

Gözlem planının esasları, öğretmen tarafından hazırlanır; fakat gözleme gidilmeden önce, öğrencilerle yeniden gözden geçirilir ve eksikleri, onların düşünceleri ile tamamlanır.

Yukarıdaki esaslara göre hazırlanacak bir gözlem planı, konuyu esaslı olarak incelemeye ve çocuklara bilimsel bir görüş kazandırmaya yardım eder.

Gözlem ve gezi yapıldıktan sonra en kısa zamanda değerlendirilmesi gerekir. Değerlendirmede sınıf konuşmasına, sınıf tartışmasına, gözlemin çeşitli etkinliklerle betimlemesine yer verilir.

Gezi- gözlem metodunu uygulayan öğretmenlerimiz böyle bir plan hazırladıklarını sonrasında ise öğrencilerin izlenimleri için sınıfta bir tartışma veya ödevle öğrenilenleri pekiştirdiklerini belirtmişlerdir. Geziyi gerçekleştirmeden önce ise veli izni ve idari izin aldıklarını ifade etmişlerdir.

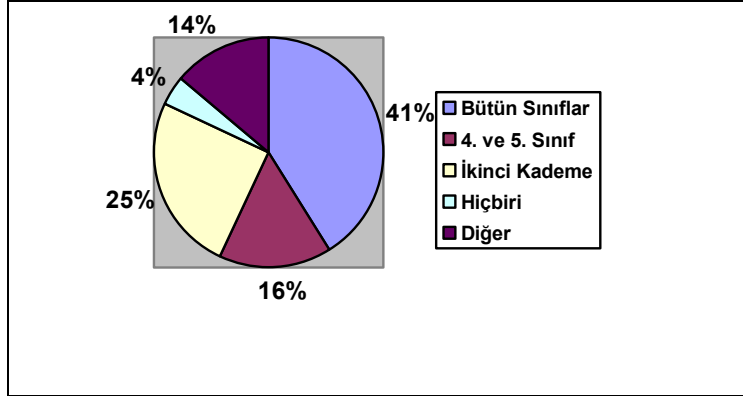
9.GEZİ- GÖZLEM YÖNTEMİN ÖĞRENCİ BAŞARISINA ETKİSİ

Yaptığımız ankette bütün öğretmenler, gezi-gözlem yönteminin öğrenmeyi olumlu etkilediğini, öğrenci başarısını arttırdığını ifade etmişlerdir. Kalıcı öğrenmelerin olduğunu ve öğrenilen bilgilerin daha zor unutulduğunu söylemişlerdir. Bu metodu uygulamayanlar bile diğer metodlara göre daha etkili ve üstün yönleri olduğunu belirtmişlerdir.

Öğrencinin yaparak yaşayarak öğrenmesinin en iyi öğrenme şekli olduğu bilinen bir gerçektir. Daha fazla duyu organını öğrenmede kullandığı için öğrenci başarısını olumlu yönde etkilemektedir.

10.GEZİ-GÖZLEMİN UYGULANMASININ SINIFLARA GÖRE DAĞILIMI

Bütün Sınıf Seviyelerinde Uygulanabilir	10
Sadece 4. ve 5. Sınıf Seviyelerinde	4
2. kademe (6,7,8)	6
Hiçbiri	1
Diğer	-

Bütün sınıflarda uygulanabileceğini belirten öğretmenlerimizin oranı % 41, İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda uygulanabileceğini belirtenlerin oranı %16, ikinci kademe olarak söyleyen öğretmenlerimizin oranı %25, kullanılmasının uygun olmadığını belirtenlerin oranı %4, %14 ise farklı fikirler belirtmişlerdir.

Anketimize katılan öğretmenlerimizin büyük çoğunluğu uygun zaman ve uygun konuda bu yöntemin her sınıf seviyesinde uygulanabileceğini belirtmişlerdir.

Bazıları İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda daha etkili olacağını belirtirken, bazıları ise ikinci kademe için daha olumlu olacağını söylemişlerdir.

Küçük sınıflarda uygun olmasını; öğrencilerin somut düşünme döneminde olduklarını belirterek, dini kavramların gezi-gözlem yöntemiyle somutlaştırılarak daha güzel anlatılabileceğini ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerimizin bazıları ise bu yöntemi hiçbir sınıfta uygulamadıklarını söylemişlerdir. Bu fikirler ışığında öğretmenlerimizin hepsinin gezi-gözlemi gerekli gördüğü; fakat uygulama konusunda problem yaşadıkları anlaşılmıştır.

SONUÇLAR

Gözlem gezisi, öğrenme etkinliklerinin sınıf dışına taşırılarak olay ve olguların canlı olarak, olduğu gibi görülmesi, işlenmesidir.

Bu, belli öğretim amaçlarının karşılanabilmesi için önceden hazırlanmış bir plan çerçevesinde, belli olayların veya durumların gerçek dünyada incelenmesine yönelik olarak gerçekleştirilen eğitsel faaliyetlerin tümüdür.

DKAB programının amaçlarının gerçekleşmesi açısından da önemli olan bu yöntem, ders işlenişine katkı sağlamaktadır. Kur'an 'ı Kerim de de gözleme önem verilmiş öğrenmeye sağladığı katkılardan bahsedilmiştir.

Din eğitimi açısından önemli bir noktada duran gezi-gözlem yönteminin öğretim sürecinin verimliliğini arttırdığı bir gerçektir. İnsan için en iyi öğrenme şekli olarak tanımlanan yaparak yaşayarak öğrenme bu yöntemin değerini gözler önüne sermektedir.

Yaptığımız ankette şu sonuçlar ortaya çıkmıştır:

1. Gezi gözlem yönteminin önemine bütün öğretmenler inanmaktadır.
2. Kalıcı öğrenmeleri sağladığından diğer yöntemlere göre başarıyı arttırdığı savunulmaktadır.
3. Öğretmenlerimizin bir çoğu bu yöntemi uygulayamayacağını düşündüğü için yıllık planına almamaktadır.
4. Gezi gözlem yöntemini uygulamama sebepleri arasında en fazla maddi durum ortaya konmuştur.
5. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde en fazla kullanılan yöntemlerin anlatım ve soru-cevap olduğu belirtilmiştir.
6. Bu yöntemi erkek öğretmenlerin daha fazla uyguladığı sonucuna ulaşılmıştır.

7. Yaş ve tecrübe arttıkça bu yöntemi kullanma durumu artmaktadır.
8. Gezi gözlem yönteminin kullanılabileceği bir çok konu olmakla birlikte en çok 5. sınıflarda ibadet konusunda bilgilenelim ünitesi (cami konusu) öğretmenlerimiz tarafından belirtilmiştir.
9. Gezi gözlem öncesi, sırasında, sonrasında yapılan işlemler hakkında uygulamayan öğretmenlerimiz çok fazla görüş belirtmemiştir.
10. Uygulayanlar ise öncesinde plan hazırladıklarını, izin aldıklarını sonrasında ise rapor hazırlamak yerine ev ödevi verdiklerini belirtmişlerdir.
11. Gezi-gözlem yönteminin bütün sınıf seviyesinde uygulanabileceği belirtilmiş,bazı öğretmenlerimiz ilk kademeyi uygun görürken, bazıları ikinci kademeyi söylemiştir.

Çalışmamızda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin amaçlarının gerçekleşmesi açısından gezi-gözlem yönteminin önemini inceledik.DKAB dersinde anlatılan çoğu konunun soyut olması ve gezi-gözlem yönteminde bu konuları somutlaştırması yöntemin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

MÜLAKAT FORMU

I. BÖLÜM

1- Cinsiyetiniz.

☐ Kadın ☐ Erkek

2- Yaşınız.

.....

3- Doğum yeriniz.

İl:

İlçe:

Kasaba-Köy:

4. Hayatınızın büyük çoğunluğunu geçirdiğiniz yer.

☐ Köy ☐ Kasaba ☐ İlçe ☐ İl ☐ Büyük şehir

5- Yerleşim Birimi olarak oturduğunuz yer.

.....
.....

6- Eğitim durumunuz.

Lisans

Yüksek Lisans

Doktora

Diğer.....

7- Medeni durumunuz.

☐ 1- Evli

☐ 2- Bekar

☐ 3- Dul (eşi ölmüş)

☐ 4- Boşanmış

8-Hangi Fakülteden mezun oldunuz?

.....

9- Aylık ortalama kazancınız.

.....

10. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde öğrenme-öğretme sürecinde hangi yöntemleri kullanıyorsunuz?

11. Hangi yöntemleri daha sıklıkla kullanıyorsunuz?

12.Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde gezi-gözlem yöntemini kullanıyor musunuz?

13.Kullanıyorsanız hangi konuların öğretiminde kullanıyorsunuz?

14. Kullanmıyorsanız, bunun sebepleri nelerdir?

15. Eğer kullanıyorsanız, gezi Gözlem metodunu diğer metotlarla karşılaştırdığımızda öğrenmeüzerine nasıl katkı sağlamaktadır?

16. Gezi gözlem yöntemini uyguladığınızda yöntem için yapılması gereken işlemleri gezi öncesinde, gezi esnasında ve sonrasında yapıyor musunuz? yapıyorsanız ne gibi formlar kullanıyorsunuz?

17.Gezi gözlem yöntemi öğrenci başarısına nasıl etki etmektedir?

18.Gezi gözlem yöntemine daha çok hangi sınıf seviyelerinde başvuruyor sunuz?

ÖZET

Eğitim-Öğretim çalışmaları içerisinde en önemli olanlardan biri de inceleme ve çalışma gezileridir. Diğer bir ifadeyle Gezi-Gözlem yöntemi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi açısından da önemlidir.

Gözlem gezisi yöntemi ile belli öğretim amaçlarının karşılanabilmesi için önceden hazırlanmış bir plan çerçevesinde belli olayların veya durumların gerçek dünyada incelenmesine yönelik olarak gerçekleştirilen bütün faaliyetler kastedilir.

Eğitimdeki yeni yaklaşımlar artık sınıf içi etkinlikler kadar sınıf dışındaki etkinliklerin önemini de vurgulamaktadır. Bu durum, inceleme ve çalışma gezilerinin artan önemini ortaya koymaktadır.

Bu yöntemin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde kullanılma durumu, hangi ünitelerde kullanılabileceği, öğretmenlerimizin bu yöntemin kullanımına çok sık başvurmama nedenleri incelenmiştir. Gezi-Gözlem yönteminin diğer yöntemlerle karşılaştırıldığında öğrenme üzerine katkısı belirtilmiş, kalıcı öğrenmeleri gerçekleştirdiği ortaya konmuştur.

SUMMARY

One of the most important educational studies is investigation and study trips. In other words, the method of field trip & observation is also important for Culture Religious and Moral Education course.

Method of observation trips means that all activities done oriented to the examination of definite events or situations in the real world within the framework of a plan prepared previously in order to meet the educational objectives.

New approaches in education emphasize the importance of the activities done outside the class as well as the ones inside the class. This situation shows the increasing importance of the investigation and study trips.

The usage of this method in Culture Religious and Moral Education courses, in which universities can this method be used, and the reasons why our teachers often apply to this method have been examined. When the field trip & observation method is compared and contrasted with other methods, its contribution to learning has been stated and its life-long learning effect has been presented.

KAYNAKLAR

- Adasal Rasim *Medikal Psikoloji*, İstanbul,1977
- Adler Alfred *İnsanı Tanıma Sanatı*, Çev:Şelale Başar, Dergah Yay,İstanbul,1985
- Akarsu Bedia *Felsefe Terimleri Sözlüğü*, İstanbul, 1988
- Alaylıoğlu Ruşen-Oğuzhan *Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü*, İnkılap Yay.,İstanbul,1968
- Aleck, Adolphw *Ruh Sağlığı ve Karakter Eğitimi*,Rudolf Pintner ve ark., Eğitim
- Alıcıgüzel İzzettin *İlk ve Orta Dereceli Okullarda Öğretim*,İnkılap ve Aka Kitapevleri,İstanbul,1978
- Armaner ,N. *Din Psikolojisine Giriş*,Ayyıldız Matbaası, Ankara,1980
- Bacanlı Hasan *Gelişim ve Öğrenme* ,Nobel Yay., Ankara, 1990
- Bayraklı Bayraktar *Mukayeseli Eğitim Felsefesi Sistemleri*, İstanbul, 1999
- Bilen Mürüvvet *Plandan Uygulamaya Öğretim*, Ankara, 1990
- Binbaşoğlu Cavit *Genel Öğretim Bilgisi*,Ankara,1977
- Binbaşoğlu Cavit *Eğitim Psikolojisi*,Ankara, 1990
- Bossing Nelson *Orta Dereceli Okullarda Öğretim*, Çev:Nemci Sarı,M.E.B.,İstanbul,1953-1955
- Buhari *Camii-s Sahih*, İstanbul, 1981
- Çelebi Ahmet *İslam'da Eğitim Öğretim Tarihi*,Çev:Ali Yardım ,İstanbul, 1982
- Çilenti Kamuran *Eğitim Teknolojisi ve Öğretim*, Ankara,1988
- Dalat Ziya *Çocuk ve Genç Ruhu*, Ank.,1956
- Demiral Özcan *Genel Öğretim Yöntemleri*,Useme Yay., Ankara,1994
- Demirel Özcan *Plandan Uygulamaya Öğretme Sanatı*, 2Bas.,Pegem Yay.Ankara,2000

- Doğan Recai –Tosun Cemal *İlköğretim 4 ve 5. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, Pegem Yay., Ank., 2002
- E.Blangeuman *Ders Gezileri, Çağdaş Pedagojiden Seçmeler*, Ank. 1969
- Egemen Bedi Ziya *Din Psikolojisi*, Ankara, 1952
- Elmai Zahir b.Avrad *Kur'an 'da Tartışma Metotları*, çev:Ercan Elbinsoy, İst., 1984
- Enç Mitat *Ruh Sağlığı Bilgisi*, İst. 1964
- Ensari Fazlurrahman *İlimden Felsefeden Dine*, Çev:Kemal Kuşçu, Ankara, ts.
- Fersahoğlu Yaşar *Kur'an 'da Zihin Eğitimi*, Marifet yay., İst., 1998
- Feytullah Han *Kur'an ve Kainat Ayetleri I*, Çev:Safiye Gülen, İst., 1988
- Foulguie Paul *Pedagoji Sözlüğü*, İstanbul, 1994
- Garrett E.Henry *Psikolojiye Giriş*, Çev:Fevzi Ertem, Remzi Örtül, İst. 1954
- Günden Suat *Genel Öğretim Bilgisi*, Ankara, 1978
- Hançerlioğlu Orhan *Felsefe Ansiklopedisi IV*, 1.Bas., İst.
- Hesapçıoğlu Muhsin *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Ankara, 2002
- İbn Rüşt *Faslu'l –Makal*.S.Uludağ, Felsefe-Din İlişkileri, içinde, İst. 1985
- Kanad Halil Fikret *Terbiye Sosyolojisi*, Ankara, 1958
- Kaya Mevlüt *Örnek Olay İncelemesi Yönteminin Ahlak Eğitiminde Kullanılması*, Sayı:8
- Kocaçınar Muhip *Genel Öğretim Metodu*, III Bas., Arkın Kitapevi, İst., 1966
- Kutup Muhammed *İslam Düşüncesinde Sanat*, İstanbul, 1985
- Küçükahmet Leyla *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Ankara, 1989
- Lapic P *Direkt Metot ve Aktif Metot, Çağdaş Pedagojiden Seçmeler*, Çev:Nejat Yüzbaşıoğulları, Ankara, 1969
- Medar Ali *İnsan Eğitiminin Kur'an'ı Metodu*, İstanbul, 1987
- Mert Ömer *Eğitim Psikolojisi*, İstanbul, 1960

Morgan Clifford T.	<i>Psikolojiye Giriş</i> , Çev:Hüsnü Arıcı ve ark., Ankara, 1991
Nas Recep	<i>Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi</i> , Ezgi Kitapevi,Bursa,2000
Oğuzhan A.Ferhan	<i>Orta Öğretim Kurumlarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi ve sorunları</i> ,Türk Eğitim Derneği Yay.,Ankara,1991
Öcal Mustafa	<i>Din Eğitimi ve Öğretiminde Metotlar</i> ,T.D.V Yay.,Ankara,1990
Önder N Kemal	<i>Öğretimde Program İlke ve Yöntemler</i> ,İstanbul,1992
Önkal Ahmet	<i>Rasulullah'ın İslam'a Davet Metodu</i> ,İst.,1999
Özbayraktar Sabri	<i>Psikoloji Ders Kitabı</i> , İstanbul, 1960
Özbek Abdullah	<i>Bir Eğitimci Olarak Hz.Muhammed</i> ,Konya, 1988
Özden Yüksel	<i>Öğrenme ve Öğretme</i> ,Ankara, Pegem Yay.,1997
Öztabağ Lütfi	<i>Psikolojide İlk Adım</i> ,İstanbul, 1970
Özyürek Leyla	<i>Öğretim İlke ve Yönyemleri</i> , Ankara, 1983
Pazarlı Osman	<i>Din Eğitimi ve Öğretiminde Genel Metotlar</i> ,İstanbul,1967
Peker Hüseyin	<i>Eğitim ve Öğretimde Metodun Önemi ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminde Metotlar</i> ,M.E.B.,Din Öğretimi Dergisi,Ankara,Sayı:17, 1988
Rousseau J.J	<i>III Kitap</i> ,Çev:H.Z.Ülgen,Ali Rıza Ülgener,Salahattin Güney,İst.,1956
Rustin –Leif	<i>Genel Pedagoji</i> ,Çev:Nejat Yüzbaşıoğulları, Ankara,1974
Ryan J.J.	<i>Eğitim Psikolojisi</i> , Çev:Sabri Akdeniz, İstanbul, 1987
Saban Ahmet	<i>Öğrenme Öğretme Süreci</i> , Nobel Yay.,Ankara,2004
Sorenson Herbert	<i>Eğitim Psikolojisi</i> , Çev:Gültekin Yazgan, İstanbul, 1964
Şimşek Ümit	<i>Araştırma Teknikleri</i> , İstanbul, !985
Taşpınar Mehmet	<i>Öğretim Yöntemleri</i> , Elazığ, 2005

- Tavukçuoğlu Mustafa,Erdem Hüsamettin *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi*,Ank.,2002
- Taylan Necip *Gazzali'nin Düşünce Sisteminin Temelleri*, İstanbul, 1989
- Tosun Cemal *Din ęretiminde Gezi-Gözlem Yöntemi*,Din ęretimi Dergisi,
M.E.B. Yay., Ank.,Sayı:40, 1993
- lgen Hilmi Ziya *Eğitim Felsefesi*,İstanbul, 1967

